

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 2/2017
Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 12 stycznia 2017 r.

**RAPORT Z WIZYTACJI
(profil ogólnoakademicki)**

**dokonanej w dniach 1-2.06.2017 na kierunku *artes liberales*
prowadzonym
na/w Wydziale Artes Liberales Uniwersytetu Warszawskiego**

Warszawa, 2017

Spis treści

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu	4
1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej	4
1.2. Informacja o procesie oceny	4
2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku.....	5
3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej	6
4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej	8
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	8
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1	8
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	13
Dobre praktyki.....	13
Zalecenia	13
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	
14	
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2	14
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	21
Dobre praktyki.....	21
Zalecenia	21
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	21
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3	21
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	24
Dobre praktyki.....	25
Zalecenia	25
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	25
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4	25
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	28
Dobre praktyki.....	28
Zalecenia	28
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia	28
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5	28
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	30
Dobre praktyki.....	30
Zalecenia	30
Kryterium 6. Umiejscowienie procesu kształcenia.....	30
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6	30
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	32
Dobre praktyki.....	32
Zalecenia	32
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	32
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7	32
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	34
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia.....	34
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8	34
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	36
Dobre praktyki.....	36
8. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do	
wyników bieżącej oceny	37
Załączniki:.....	38

Załącznik nr 1. Podstawa prawna oceny jakości kształcenia	38
Załącznik nr 2. Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego	38
Załącznik nr 3. Ocena wybranych prac etapowych i dyplomowych	42
Załącznik nr 4. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego)	55
Załącznik nr 5. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy nie mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego)	57
Załącznik nr 6. Wykaz modułów zajęć, których obsada zajęć jest nieprawidłowa.....	57
Załącznik nr 7. Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena.....	57

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu

1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Przewodniczący: prof. dr hab. Andrzej Derdziuk OFMCAp, członek PKA

członkowie:

1. prof. dr hab. Joanna Pyszny, ekspert merytoryczny
2. dr hab. Piotr Sikora, ekspert merytoryczny
3. dr Jacek Lewicki, ekspert postępowania oceniającego
4. Paweł Adamiec, ekspert studencki

1.2. Informacja o procesie oceny

Ocena jakości kształcenia na kierunku *artes liberales* prowadzonym na Wydziale Artes Liberales Uniwersytetu Warszawskiego została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez PKA na rok akademicki 2016/2017. Kierunek *artes liberales* nie był dotychczas objęty akredytacją.

Wizytacja kierunku *artes liberales* została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z procedurą obowiązującą od 12.01.2017 r. Raport Zespołu Oceniającego został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni i Wydziału Artes Liberales, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac dyplomowych i etapowych.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku

(jeśli kierunek jest prowadzony na różnych poziomach kształcenia, informacje należy przedstawić dla każdego poziomu kształcenia)

Nazwa kierunku studiów	Artes liberales	
Poziom kształcenia (studia I stopnia/studia II stopnia/jednolite studia magisterskie)	Studia I i II stopnia	
Profil kształcenia	ogólnoakademicki	
Forma studiów (stacjonarne/niestacjonarne)	stacjonarne	
Nazwa obszaru kształcenia, do którego został przyporządkowany kierunek (w przypadku, gdy kierunek został przyporządkowany do więcej niż jednego obszaru kształcenia należy podać procentowy udział liczby punktów ECTS dla każdego z tych obszarów w liczbie punktów ECTS przewidzianej w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia)	<p>Studia I stopnia: obszar nauk humanistycznych: 61 %, 110 ECTS; obszar nauk społecznych: 23 %, 42 ECTS; obszar nauk przyrodniczych: 16 %, 28 ECTS</p> <p>Studia II stopnia: obszar nauk humanistycznych: 62 %, 74 ECTS; obszar nauk społecznych: 19 %, 23 ECTS; obszar nauk przyrodniczych: 19 %, 23 ECTS</p>	
Dziedziny nauki/sztuki oraz dyscypliny naukowe/artystyczne, do których odnoszą się efekty kształcenia na ocenianym kierunku (zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 8 sierpnia 2011 w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, Dz.U. 2011 nr 179 poz. 1065)	<p>Dziedzina nauk humanistycznych; dyscypliny: etnologia, filozofia, historia sztuki, językoznawstwo, kulturoznawstwo, literaturoznawstwo, nauki o sztuce, religioznawstwo. Dziedzina nauk społecznych; dyscypliny: nauki o polityce, psychologia, socjologia; Dziedzina nauk biologicznych, dyscyplina biologia</p>	
Liczba semestrów i liczba punktów ECTS przewidziana w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia	<p>Studia I stopnia: 180 ECTS; studia II stopnia: 120 ECTS</p>	
Specjalności realizowane w ramach kierunku studiów	<p>Na studiach I stopnia bez specjalności. Studia II stopnia: - Dzieło sztuki w kulturze, - Ideowe i materialne aspekty życia społecznego, - Chrześcijaństwo w kulturze, - Różnorodność biologiczna i kulturowa.</p>	
Tytuł zawodowy uzyskiwany przez absolwentów	<p>Studia I stopnia – licencjat Studia II stopnia – magister</p>	
Liczba nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego	<p>Studia I stopnia – 16 Studia II stopnia – 15</p>	
	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne
Liczba studentów kierunku	<p>Studia I stopnia: 71, studia II stopnia: 13</p>	-
Liczba godzin zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów na studiach stacjonarnych	<p>I stopień – 1898 II stopień - 1110</p>	-

3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Ocena stopnia spełnienia kryterium ¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadowolająca / Częściowa / Negatywna
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	W pełni
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	Wyróżniająca
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	W pełni
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	Zadowolająca
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia	Wyróżniająca
Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia	Wyróżniająca
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	Wyróżniająca
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągania efektów kształcenia	Wyróżniająca

Jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen, raport powinien zostać uzupełniony. Należy, w odniesieniu do każdego z kryteriów, w obrębie którego ocena została zmieniona, wskazać dokumenty, przedstawić dodatkowe argumenty i informacje oraz syntetyczne wyjaśnienia przyczyn, które spowodowały zmianę, a ostateczną ocenę umieścić w tabeli 1.

W Raporcie z wizytacji podkreślono wyjątkowość i oryginalność koncepcji i programu kształcenia na kierunku „artes liberales”. Są to studia międzyobszarowe i interdyscyplinarne, zajęcia w większości prowadzone są w języku angielskim przez zespoły dydaktyczne tworzone przez kilku pracowników naukowo-dydaktycznych, zachowaniu dużej indywidualizacji studiów tj. możliwości wyboru indywidualnej ścieżki edukacyjnej przez studentów. Program kształcenia realizowany jest przy współpracy z zagranicznymi szkołami wyższymi. Przedstawienie dokumentacji likwidującej (jednostkowe) uchybienia formalne dotyczące: zapisu przyporządkowania efektów kształcenia do wskazanych obszarów oraz podjęcie prac w celu znowelizowania uchwały Senatu UW uzupełniającej wykaz dyscyplin (o kulturoznawstwo) do których przypisano kierunek uzasadnia podniesienie oceny w kryterium 1 z „w pełni” na ocenę „wyróżniająca”.

Odnosząc się do kryterium 4, Zespół Oceniający potwierdza, iż liczba i dorobek naukowy oraz kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich, w tym minimum kadrowego oraz innych osób prowadzących zajęcia ze studentami, a także realizowana w jednostce polityka kadrowa w sposób wyróżniający zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiąganie przez studentów zakładanych efektów kształcenia. Z pełnym uznaniem Zespołu Oceniającego,

¹ W przypadku gdy oceny dla poszczególnych poziomów kształcenia różnią się, należy wpisać ocenę dla każdego poziomu odrębnie.

wyrażonym w raporcie powizytacyjnym, spotkały się również działania Uczelni w zakresie doskonalenia kadry oraz zapewnienia zgodności dorobku naukowego z dyscyplinami naukowymi, z którymi powiązano kierunkowe efekty kształcenia. Na studiach drugiego stopnia kryterium to było spełnione w stopniu wyróżniającym. Wyróżniająca ocena dorobku naukowego nauczycieli wchodzących w skład minimum kadrowego oraz innych osób prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku dotyczyła również studiów pierwszego stopnia, a wyeliminowanie uchybień formalnych dotyczących tego poziomu kształcenia, które zadecydowały o przyznanej w raporcie powizytacyjnym ocenie „zadowolająco” (zapewnienie w minimum kadrowym reprezentacji wszystkich obszarów, do których odniesiono efekty kształcenia), pozwoliło na jej podniesienie do oceny „wyróżniająco”.

Tabela 1

Kryterium	Ocena spełnienia kryterium¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadowolająca/ Częściowa
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	Wyróżniająca
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	Wyróżniająca

4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1

1.1.

Koncepcja kształcenia sformułowana dla kierunku artes liberales zgodna jest z misją i strategią Wydziału Artes Liberales (zatwierdzonymi przez Radę Wydziału 29 października 2015) oraz misją i strategią Uniwersytetu Warszawskiego (*Strategia średnioterminowa Uniwersytetu Warszawskiego na lata 2014-2018*). Zgodnie z tymi dokumentami, zwłaszcza zaś z misją i strategią Wydziału Artes Liberales. Zarówno Uniwersytet, jak i Wydział to wspólnota badaczy i studentów tworzących wolną i autonomiczną społeczność czerpiącą z tradycji nauki polskiej i światowej, ale podejmującą także najważniejsze problemy współczesności, postrzegającą swoją rolę społeczną jako dążenie do kształtowania społeczeństwa obywatelskiego. Wyróżniającą cechą koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku jest oparcie procesu dydaktycznego na swobodnym, partnerskim dialogu oraz rzeczywistym i wieloaspektowym współdziałaniu studentów i kadry kierunku, co jest ważne w sytuacji, gdy szczególne znaczenie w koncepcji kształcenia uzyskuje umożliwienie studentom wyboru indywidualnej ścieżki edukacyjnej prowadzącej do zdobycia wszechstronnej wiedzy przy zachowaniu ich odpowiedzialności za własne decyzje, a także dążenie do stosowania ujęć interdyscyplinarnych poprzez umieszczanie efektów kształcenia w różnych obszarach, dziedzinach i dyscyplinach naukowych. Dużą wagę w koncepcji kształcenia przywiązują się również do kształtowania „kompetencji miękkich” studentów, szczególnie cenionych przez pracodawców.

Władze i kadra Wydziału i kierunku zarówno w swej misji i strategii, jak i praktycznym działaniu kładą nacisk na osiąganie wysokiej jakości kształcenia i ciągłe doskonalenie koncepcji kształcenia, czemu służy szereg działań, takich jak regularna ocena i samoocena, przeglądy i modyfikacje programu studiów (ostatnią przeprowadzono w roku 2016), ściśle powiązanie aktywności naukowej starannie dobieranej kadry z innowacyjną dydaktyką, praktykowanie na szeroka skalę włączania studentów do badań i przedsięwzięć naukowych nauczycieli akademickich, konsultacje z interesariuszami wewnętrznymi (w tym studentami) i zewnętrznymi.

Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku, przyjęta w 2014 roku, podlega ciągłemu doskonaleniu, tak aby uwzględniała postęp w dziedzinach i dyscyplinach naukowych, z którymi wiążą się efekty kształcenia. Służy temu włączanie do dydaktyki rezultatów aktualnych badań prowadzonych przez kadrę, zapraszanie do prowadzenia gościnnych zajęć odpowiednich naukowców z zagranicy, a także otwieranie nowych specjalności (od roku akademickiego 2016/2017 - *Różnorodność biologiczna i kulturowa* na studiach II stopnia, oraz - jeśli formalności ze strony partnerskich uczelni zostaną dopełnione – także *Między Wschodem a Zachodem – historia kultury i myśli*).

W procesie ustalania koncepcji kształcenia brali początkowo udział głównie interesariusze wewnętrzni – władze i kadra MISH, zespół z Wydziału Instytut Badań Interdyscyplinarnych Artes Liberales realizujący w Departamencie Innowacji i Rozwoju MNiSW projekt systemowy *Strategia wprowadzania i oceny międzyobszarowych studiów i badań w uczelniach w kontekście reform szkolnictwa w Polsce* na lata 2011-2015 (w ramach tego projektu odbyło się 7 warsztatów szkoleniowych i dyskusyjnych oraz powstało kilkadziesiąt tekstów i analiz), władze i kadra kolejno Instytutu Badań Interdyscyplinarnych Artes Liberales, Kolegium, a następnie Wydziału Artes Liberales. Na ostateczny kształt koncepcji kształcenia kierunku duży wpływ miały też wyniki przetestowania w latach 2012-2015 130 eksperymentalnych modułów nowych zajęć interdyscyplinarnych i międzyobszarowych ze studentami głównie - ale nie tylko – Kolegium Artes Liberales. Wśród konsultujących koncepcję kształcenia na kierunku *artes liberales* interesariuszy zewnętrznych byli pracownicy kilku amerykańskich uczelni, a od 2015 roku odbywały się nieformalne spotkania z przedstawicielami rynku pracy związane z doskonaleniem

koncepcji kształcenia; w grudniu 2016 roku utworzono na Wydziale *Consilium* - stałe ciało doradcze złożone z ekspertów i pracodawców.

Koncepcja kształcenia na kierunku *artes liberales* zakładająca realizację programu interdyscyplinarnych, międzyobszarowych studiów wszystkich trzech stopni, oferującego efekty kształcenia z obszaru nauk humanistycznych i społecznych z elementami wiedzy z zakresu nauk przyrodniczych, zakładającego maksymalną indywidualizację procesu kształcenia przy równoczesnej indywidualizacji opieki naukowej, ma charakter eksperymentalny i jest unikatowa w polskiej kulturze akademickiej. W pewnym stopniu odwołuje się do wzorców i doświadczeń krajowych (głównie Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych), przede wszystkim jednak do idei amerykańskiej *liberal education*. Sukces twórczego przekształcenia amerykańskiego wzorca został potwierdzony podpisaniem w 2016 roku umowy Memorandum of Understanding między UW a nowojorskim Columbia University, w której amerykańska uczelnia przyjęła programową współodpowiedzialność za dalszy rozwój kierunku *artes liberales*.

1.2.

Studia I i II stopnia na kierunku *artes liberales* to studia międzyobszarowe i interdyscyplinarne. Uczelnia w systemie POL-on wskazuje na dwa obszary kształcenia, natomiast w raporcie samoceny wskazano na trzy obszary kształcenia. W raporcie samooceny wskazano 12 dyscyplin, wśród nich kulturoznawstwo, z tym, że nie wskazano dyscypliny prawo, która figuruje w POL-on, natomiast wskazano biologię, której z kolei nie ma wykazanej w POL-on. W Uchwale nr 483 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 20 kwietnia 2016 r. w sprawie zatwierdzenia efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych przez Wydział „Artes Liberales” wskazano trzy obszary: nauk humanistycznych, nauk społecznych oraz nauk przyrodniczych i 12 dyscyplin. W wyżej wymienionej Uchwale nr 483 nie ma wyliczonego kulturoznawstwa, natomiast są wskazane zarówno prawo, jak i biologia. W Uchwale Senatu wskazano dyscyplinę prawo, natomiast na studiach pierwszego stopnia nie wskazano dziedziny nauk prawnych. ZO PKA przyjmuje jako punkt odniesienia dane zawarte w Uchwale Senatu UW i postuluje zadbanie o spójność danych zawartych w POL-on i raporcie samooceny, zgodnie z obowiązującą Uchwałą Senatu UW.

W raporcie samooceny przysłanym przez Uczelnię przypisano 59% efektów kształcenia określonych dla studiów I stopnia do obszaru i dziedziny nauk humanistycznych, dyscyplin: kulturoznawstwo, etnologia, filozofia, historia sztuki, językoznawstwo, literaturoznawstwo, nauki o sztuce, religioznawstwo; 22% do obszaru i dziedziny nauk społecznych, dyscyplin: nauki o polityce, socjologia, psychologia; 15% do obszaru nauk przyrodniczych, w zakresie dziedziny nauk biologicznych, w dyscyplinie biologia, 4% do innych obszarów. Wśród efektów kształcenia dla studiów II stopnia 57 % odnosi się do obszaru i dziedziny nauk humanistycznych, dyscyplin: etnologia, filozofia, historia sztuki, językoznawstwo, kulturoznawstwo, literaturoznawstwo, nauki o sztuce, religioznawstwo; 14% do obszaru i dziedziny nauk społecznych w dyscyplinach: nauki o polityce, psychologia, socjologia, 14% do obszaru i dziedziny nauk biologicznych w dyscyplinie biologia, 14% to efekty kształcenia obejmujące pogranicza obszarów nauk humanistycznych i społecznych lub humanistycznych i przyrodniczych lub społecznych i przyrodniczych (bez dominacji któregoś obszaru). 1% efektów kształcenia odnosi się do innych niż wskazane wyżej obszarów. Suma wskazanych procent do podanych obszarów kształcenia dla stopnia II wynosi 102. Przyporządkowanie kilkunastu procent efektów kształcenia do „pograniczny” trzech zasadniczych obszarów wzbudza wątpliwości, każdy efekt kształcenia powinien być bowiem przypisany do konkretnego obszaru nauki; zapewne można tego dokonać także w wypadku efektów kształcenia włączonych obecnie do grupy efektów „pogranicznych” i „innych”. Ponadto określenie obszaru kształcenia jako „inny” może sugerować, że chodzi jeden z pozostałych pięciu obszarów wyliczonych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa z

dnia 11 sierpnia 2011 roku w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych. Uczelnia winna podać konkretny obszar kształcenia, gdyż przypisanie efektów kształcenia do określonego obszaru wiąże się z koniecznością zapewnienia minimum kadrowego pokrywającego obszar wskazany w uchwale władz uczelni. Jednostka prowadząc studia międzyobszarowe, winna jednak zgodnie z obowiązującym systemem prawnym zaliczyć je do odpowiednich jednoznacznie określonych obszarów, gdyż w prawie nie istnieje pojęcie *międzyobszaru*, stąd też należy wskazać obszar, do którego w większości odnoszą się efekty kształcenia, zawierające jednak elementy wiedzy z innego obszaru.

Można bowiem przyjąć, że wiedza na temat znaczenia odkryć przyrodniczych w życiu społecznym należy do obszaru nauk społecznych. Ponadto Jednostka nie prowadzi specjalistycznych badań laboratoryjnych z zakresu nauk przyrodniczych, a jedynie wykorzystuje elementy wiedzy z dziedziny nauk przyrodniczych w kształceniu w obszarze nauk społecznych. Wskazują na to efekty kształcenia: KW_1: student ma poszerzoną i pogłębioną wiedzę o miejscu i roli nauk humanistycznych, społecznych, ścisłych i przyrodniczych w kulturze dawnej i współczesnej; KW_10: student ma pogłębioną i poszerzoną wiedzę o najnowszych osiągnięciach metod badań interdyscyplinarnych w naukach humanistycznych, społecznych, ścisłych i przyrodniczych.

Problematyka i kierunki badań realizowanych na Wydziale Artes Liberales prowadzącym kierunek *artes liberales* w ramach jego dwóch stałych jednostek (Kolegium Artes Liberales oraz Laboratorium Badań Interdyscyplinarnych Artes Liberales) oraz kilkunastu zespołów badawczych w pełni odpowiadają obszarowi i dziedzinie nauk humanistycznych oraz dyscyplinom tych nauk, do których odnosi się zdecydowana większość efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku. Efekty kształcenia z obszaru i dziedziny nauk społecznych i przyrodniczych są zgodne z problematyką i kierunkami badań podejmowanych przez prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku nauczycieli akademickich reprezentujących dyplomami i dorobkiem naukowym te obszary i dziedziny naukowe – zgodność ta jest podstawowym kryterium przy zatrudnianiu nauczycieli akademickich spoza Wydziału Artes Liberales do prowadzenia zajęć na kierunku *artes liberales*, co potwierdza też załącznik do *Raportu samooceny* przedstawiający dorobek wszystkich nauczycieli akademickich prowadzących obecnie zajęcia. W związku z międzyobszarowym i interdyscyplinarnym charakterem programu studiów realizowanego na ocenianym kierunku badania prowadzone w jednostce oraz rozwijane w macierzystych uczelniach i wydziałach kadry spoza Wydziału Artes Liberales (np. z Wydziału Biologii, Matematyki, Filozofii i Socjologii, Prawa i Administracji, Psychologii, Wydziału Historycznego) są różnorodne i wielokierunkowe, zawsze jednak wiążą się z efektami kształcenia określonymi dla kierunku, a ranga i dorobek kadry kierunku skupiającej wybitnych reprezentantów różnych obszarów, dziedzin i dyscyplin naukowych gwarantują wysoki poziom i aktualność prowadzonych przez nich badań naukowych. Podstawowymi elementami koncepcji kształcenia na kierunku *artes liberales* są dialog i partnerstwo nauczycieli akademickich i studentów, co znajduje wyraz przede wszystkim w powszechnym włączaniu studentów do badań naukowych prowadzonych przez kadre (ZO przedstawiono szereg przykładów takiej współpracy, w ramach której studenci biorą udział w realizacji grantów i projektów badawczych, krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, warsztatach, przygotowywaniu tomów pokonferencyjnych). Wszystko to pozwala studentom osiągnąć określone dla kierunku efekty kształcenia w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej.

Efekty badań prowadzonych przez pracowników reprezentujących różne obszary, dziedziny i dyscypliny naukowe mają bezpośrednie przełożenie na dydaktykę, pracownicy sami proponują bowiem autorskie programy swoich zajęć, ściśle związane z prowadzonymi przez siebie badaniami. Efekty badań kadry są też prezentowane na wykładach w ramach wydziałowej i uczelnianej oferty zajęć do wyboru oraz na seminarium pomocniczym i ogólnym na studiach II

stopnia. Wyniki badań naukowych prowadzonych przez kadre kierunku mają też bezpośredni wpływ na program kształcenia, owocując na przykład powstaniem nowych specjalności (w roku 2016/2017 w ofercie studiów II stopnia znalazła się nowa specjalność *Różnorodność biologiczna i kulturowa* prowadzona przez troje pracowników reprezentujących dwa obszary: nauk humanistycznych i przyrodniczych). Na rok 2017/18 planowany jest pierwszy nabór na międzynarodową specjalność na II stopniu studiów „Między Wschodem a Zachodem – historia kultury i myśli”, której program, ściśle wiążący się z prowadzonymi na Wydziale *Artes Liberales* badaniami, opracowany został we współpracy z Uniwersytetem w Kolonii i Narodowym Uniwersytetem Badawczym – Wyższą Szkołą Ekonomii w Moskwie.

Jako przykłady uzyskanych grantów o bardzo dużym znaczeniu naukowym można podać:

1. „Europe and America in Contact: A Multidisciplinary Study of Cross-cultural Transfer in the New World across Time”, grant Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC) w ramach 7. Programu Ramowego i subprogramu „Starting Grant”; instytucje współrealizujące: Universidad de Sevilla, Instituto de Docencia e Investigación Etnológica de Zacatecas (Meksyk), 2012-2017.
2. „Engaged Humanities in Europe: Capacity Building for Participatory Research in Linguistic-cultural Heritage”, grant Komisji Europejskiej w ramach programu „Horyzont 2020” i subprogramu „Twinning”; instytucje współrealizujące: Universiteit Leiden, University of London (School of Oriental and African Studies), 2016-2018.
3. „Our Mythical Childhood... The Reception of Classical Antiquity in Children’s and Young Adults’ Culture in Response to Regional and Global Challenges”, grant Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC) w ramach programu „Horyzont 2020” i subprogramu „Consolidator Grant”; instytucje współrealizujące: University of New England (Australia), University of Roehampton (Wielka Brytania), Université de Yaoundé I (Kamerun), Bar-Ilan University (Izrael), 2016-2021.
4. „Chasing Mythical Beasts... The Reception of Creatures from Graeco-Roman Mythology in Children’s & Young Adults’ Culture as a Transformation Marker”, grant Fundacji im. Alexandra von Humboldta: Humboldt Alumni Award for Innovative Networking Initiatives; instytucja współrealizująca: Fundacja „Instytut Artes Liberales” (grantobiorca), 2014-2017.
5. „Henryk Sienkiewicz. Obecność w kulturze polskiej XX wieku. Polskość i nowoczesność. Recepcja i nowe odczytania”, grant NCN w ramach konkursu MAESTRO, 2013-2018.
6. „Kultura pierwszej Rzeczypospolitej w dialogu z Europą. Hermeneutyka wartości”, grant MNiSW w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, kierownik: prof. dr hab. Alina Nowicka-Jeżowa, 2012-2017.
7. “Poland’s Linguistic Heritage - Documentation Database for Endangered Languages”, grant Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki NPRH, 2014-2017.

1.3.

Efekty kształcenia dla studiów I i II stopnia na kierunku *artes liberales* zostały zapisane w Załączniku nr 1 do *Uchwały Nr 483 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 20 kwietnia 2016 r. w sprawie zatwierdzenia efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych przez Wydział Artes Liberales*, w formule właściwej jeszcze dla Krajowych Ram Kwalifikacji. Efekty te są właściwe dla poziomu i profilu studiów na ocenianym kierunku, a także zgodne z większością efektów określonych w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla obszaru nauk humanistycznych, i wybranymi efektami z obszaru nauk przyrodniczych i społecznych. Kierunkowe i modułowe efekty kształcenia wskazane dla obu poziomów studiów sformułowane są w sposób jasny, przejrzysty i zrozumiały. Kierunkowe efekty kształcenia z zakresu wiedzy określone dla studiów I stopnia odnoszą się do 8 efektów z obszaru nauk humanistycznych (brak odniesienia do 6. i 8.), 5 z obszaru nauk społecznych i 2 z obszaru nauk przyrodniczych; efekty z zakresu umiejętności i kompetencji społecznych pokrywają wszystkie efekty określone w KRK dla

obszaru nauk humanistycznych i społecznych. Kierunkowe efekty kształcenia dla studiów II stopnia z zakresu wiedzy odnoszą się do 8 efektów z obszaru nauk humanistycznych (znów brak odniesienia do 6. i 8.), 5 efektów z obszaru nauk społecznych i 2 efektów z obszaru nauk przyrodniczych; efekty z zakresu umiejętności i kompetencji społecznych pokrywają wszystkie efekty określone w KRK dla obszaru nauk humanistycznych i społecznych. Międzyobszaro-wość i interdyscyplinarność programu kształcenia znalazła swoje odzwierciedlenie w efektach kształcenia związanych z osiągnięciem przez studentów kompetencji interdyscyplinarnych (na studiach I stopnia są to efekty K_W05, K_W06, K_W10, K_U04, K_U05, na studiach II stopnia - K_W03, K_W05, K_W06, K_U01, K_U05, K_U06).

ZO krytycznie ocenia brak wśród kierunkowych efektów kształcenia zarówno dla studiach I jak i II stopnia odniesienia do ósmego efektu kształcenia z zakresu wiedzy (*student zna i rozumie podstawowe pojęcia i zasady z zakresu ochrony własności przemysłowej i prawa autorskiego oraz konieczność zarządzania zasobami własności intelektualnej*), realizacja tego efektu kształcenia jest bowiem szczególnie ważna na kierunku, którego studenci piszą prace dyplomowe, niemal na każde zajęcia przygotowują prace pisemne, a w uzasadnieniu niskiej oceny jednej z nich, przejranej przez ZO, znalazł się zarzut przepisania niektórych fragmentów z Wikipedii.

Analiza sylabusów oraz tabeli pokrycia kierunkowych efektów kształcenia i efektów kształcenia założonych dla modułów poszczególnych *wyzwań kierunkowych* na studiach I stopnia, a także kierunkowych efektów kształcenia oraz tych założonych dla bloku modułów specjalnościowych na studiach II stopnia pozwala potwierdzić spójność szczegółowych i kierunkowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku oraz uznać, że wszyscy studenci ocenianego kierunku mają możliwość osiągnięcia wszystkich kierunkowych efektów kształcenia założonych dla studiów I i II stopnia. W zbiorze kierunkowych efektów kształcenia określonych dla studiów *artes liberales* znajdują się efekty związane z pogłębioną wiedzą oraz umiejętnościami i kompetencjami badawczymi w zakresie obszarów nauk, z którymi kierunkowe efekty kształcenia są związane. Na studiach I stopnia są to m.in. efekty: K_W10 (ma podstawową wiedzę o najnowszych osiągnięciach metod badań interdyscyplinarnych w naukach humanistycznych, społecznych, ścisłych i przyrodniczych), K_W12 (zna podstawowe mechanizmy funkcjonowania języka i mowy w kontekście antropologicznym, socjologicznym i przyrodniczym), K_W13 (zna podstawowe metody interpretacji tekstu literackiego i filozoficznego oraz tekstualnego źródła historycznego), K_W14 (zna podstawowe metody analizy kulturoznawczej, historycznej, społecznej i filozoficznej w perspektywie historycznej), K_U02 (potrafi dokonywać analizy tekstów artystycznych, filozoficznych i socjologicznych za pomocą odpowiednich narzędzi badawczych oraz prezentować wyniki swych prac), K_U04 (posiada podstawowe umiejętności badawcze pozwalające na formułowanie problemów badawczych z zakresu humanistyki, filozofii, literatury i sztuki), K_U05 (posiada podstawowe umiejętności wykorzystywania interdyscyplinarnych metod i narzędzi badawczych w analizie zjawisk kultury współczesnej), K_U08 (potrafi prezentować wyniki samodzielnej analizy problemów badawczych w formie ustnej, pisemnej i multimedialnej), K_K03 (rozumie dynamikę rozwoju naukowego, kulturowego i społecznego oraz śledzi nowe metody i paradygmaty badawcze), K_K05 (potrafi właściwie dokonać analizy środków służących do realizacji podjętych zadań). Na studiach II stopnia są to m.in. efekty: K_W10 (ma pogłębioną i poszerzoną wiedzę o najnowszych osiągnięciach metod badań interdyscyplinarnych w naukach humanistycznych, społecznych, ścisłych i przyrodniczych), K_W14 (zna w pogłębionym i poszerzonym zakresie metody analizy kulturoznawczej, historycznej, społecznej i filozoficznej w perspektywie historycznej), K_U02 (potrafi w pogłębionym i szerokim zakresie dokonywać analizy tekstów artystycznych, filozoficznych i socjologicznych za pomocą odpowiednich narzędzi badawczych oraz prezentować wyniki swych prac), K_U04 (posiada umiejętności badawcze pozwalające na formułowanie problemów badawczych z zakresu humanistyki, filozofii, literatury i sztuki), K_U05 (posiada umiejętności wykorzystywania interdyscyplinarnych metod i narzędzi badawczych w analizie zjawisk kultu-

ry współczesnej), K_U08 (potrafi w sposób profesjonalny i pogłębiony prezentować wyniki samodzielnej analizy problemów badawczych w formie ustnej, pisemnej i multimedialnej) oraz efekty K_K03 i K_K05 o treści identycznej jak w wypadku studiów I stopnia.

Przykłady przedmiotów z programu studiów I stopnia, których efekty modułowe rozwijają te efekty kierunkowe, o czym świadczą sylabusy, to proseminarium *Strategie badawcze, teoretyczne i retoryczne nauk humanistycznych i społecznych*, *Lektura tekstu artystycznego* oraz *Sztuka pracy naukowej*. Na studiach II stopnia efekty kształcenia związane z pogłębioną wiedzą oraz umiejętnościami i kompetencjami badawczymi w zakresie obszarów nauk, z którymi są związane kierunkowe efekty kształcenia, realizowane są przede wszystkim na trzech typach seminariów (seminarium główne, pomocnicze oraz magisterskie), ale także na wielu przedmiotach modułowych. W zbiorze efektów kształcenia dla studiów I i II stopnia zostały również uwzględnione efekty w zakresie języka obcego, których osiągnięcie potwierdziły także hospitacje zajęć częściowo lub całkowicie prowadzonych w języku angielskim. Fakt ten potwierdza to, że w roku akademickim 2016/17 w ofercie dydaktycznej kierunku *artes liberales* 20% zajęć do wyboru stanowiły kursy w języku angielskim, a także udział studentów *artes liberales* w międzynarodowych grantach i zagranicznych konferencjach. Zarówno kierunkowe, jak i modułowe efekty kształcenia sformułowane są w sposób jasny i zrozumiały, co potwierdzili studenci na spotkaniu z ZO.

Analiza dokumentacji przedstawionej Zespołowi Oceniającemu (sylabusy, prace przejściowe, licencjackie i magisterskie, portfolio kilku studentów, lista osiągnięć naukowych studentów ocenianego kierunku, prezentacja losów zawodowych jego absolwentów), przeprowadzone przez ZO hospitacje oraz rozmowy ze studentami na spotkaniu z ZO i poza nim dowodzą, że istnieje realna możliwość osiągnięcia kierunkowych i modułowych efektów kształcenia określonych dla kierunku *artes liberales*. Opinię taką potwierdzili studenci na spotkaniu z ZO.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Koncepcja kształcenia opracowana dla ocenianego kierunku jest spójna z misją i strategią Uczelni i Wydziału Artes Liberales, a przy tym oryginalna, nowatorska i unikatowa w naszym kraju, nakierowana na indywidualny rozwój, różnorodne i szerokie zainteresowania intelektualne, predyspozycje i potrzeby studenta. Koncepcja ta jest stale rozwijana i modyfikowana. Określone dla kierunku międzyobszarowe efekty kształcenia są w pełni zgodne z kierunkami badań realizowanych przez pracowników Wydziału Artes Liberales oraz prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich reprezentujących inne jednostki UW. Istnieje potrzeba dokonania precyzyjnego zapisu przyporządkowania efektów kształcenia do określonego obszaru, w ramach którego mieści się większość efektów realizowanych dydaktycznych zajęć w postaci zajęć międzyobszarowych oraz precyzyjne wskazanie obszarów określonych w raporcie mianem „inne”. Modułowe efekty kształcenia są spójne z kierunkowymi, wśród których są liczne efekty umożliwiające studentom uzyskanie pogłębionej wiedzy i kompetencji badawczych w zakresie obszarów nauk, z którymi kierunkowe efekty kształcenia są związane.

Dobre praktyki

Szeroki zakres indywidualizacji procesu kształcenia.

Zalecenia

Należy zadbać o spójność danych na temat obszarów kształcenia oraz dziedzin i dyscyplin, do których został przypisany kierunek *artes liberales* przez ujednoczenie danych podawanych w uchwale Senatu, raporcie samooceny Jednostki oraz systemu POL-on.

Należy uzupełnić kierunkowe efekty kształcenia, tak aby obejmowały wiedzę z zakresu ochrony własności intelektualnej i prawa autorskiego.

Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

- 2.1. Program i plan studiów - dobór treści i metod kształcenia
- 2.2. Skuteczność osiągania zakładanych efektów kształcenia
- 2.3. Rekrutacja kandydatów, zaliczanie etapów studiów, dyplomowanie, uznawanie efektów kształcenia oraz potwierdzanie efektów uczenia się.

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2

2.1.

Program studiów na kierunku *artes liberales* opiera się na dwóch założeniach definiujących cele kształcenia na tym kierunku. Po pierwsze - studia te mają charakter międzyobszarowy i interdyscyplinarny, określone dla nich treści i efekty kształcenia wiążą się bowiem z trzema obszarami nauki, a ich realizacja ma dostarczyć studentom wszechstronnej wiedzy i uczyć ich interdyscyplinarnego podejścia do problemów. Po drugie - student sam wytycza swoją indywidualną ścieżkę edukacyjną konstruując własny plan studiów i siatkę zajęć, biorąc przy tym odpowiedzialność za własne decyzje, co jest możliwe dzięki niezwykle szerokiej ofercie zajęć do wyboru. W konstruowaniu takiego indywidualnego programu studiów, który gwarantuje osiągnięcie wszystkich kierunkowych efektów kształcenia, pomaga każdemu studentowi wyłoniony spośród kadry naukowej kierunku opiekun roku, który monitoruje także w toku studiów proces realizacji tego programu.

Na studiach I stopnia są tylko trzy przedmioty obowiązkowe: *Lektura tekstu artystycznego i Sztuka pracy naukowej* oraz proseminarium licencjackie *Strategie badawcze, teoretyczne i retoryczne nauk humanistycznych i społecznych*. Na zajęciach z *Lektury tekstu artystycznego* studenci analizują i badają teksty kultury stosując narzędzia z różnych obszarów i dyscyplin naukowych, głównie jednak z obszaru nauk humanistycznych; dzięki metodzie *cross reading* uczą się pogłębionej interpretacji tekstu pod okiem wybitnych badaczy prowadzących zajęcia w systemie *team teaching*. Na warsztatach *Sztuka pracy naukowej* poznają technikę pracy akademickiej, zasady redagowania tekstów, przygotowywania wystąpień, prezentacji, umiejętności prowadzenia dyskusji, debaty, ale osiągają także ważne kompetencje społeczne ucząc się pracy zespołowej, autorefleksji nad własnym tekstem i przyjaznej krytyki. Proseminarium licencjackie *Strategie badawcze, teoretyczne i retoryczne nauk humanistycznych i społecznych* przygotowuje studentów do prowadzenia badań interdyscyplinarnych, czemu służy prowadzenie zajęć przez nauczycieli akademickich reprezentujących różne dyscypliny naukowe (etnologię i antropologię kultury, literaturoznawstwo, socjologię, filozofię).

Zasadniczą część programu studiów I stopnia na kierunku *artes liberales* stanowi sześć modułów – *wyzwań kierunkowych* do wyboru: „Mądrość i filozofia”, „Bogowie i ludzie”, „Dzieje myśli obywatelskiej”, „Pamięć i tożsamość”, „Theatrum mundi” i „Ekologia kultury”. Te międzyobszarowe i interdyscyplinarne moduły oferują studentom ogólną wiedzę humanistyczną powiązaną z naukami społecznymi i przyrodniczymi. W roku akademickim 2016/2017 na liście zajęć w ramach wyzwań kierunkowych było łącznie 126 przedmiotów. Studenci w toku studiów I stopnia muszą zaliczyć 20 punktów ECTS z każdego z sześciu wyzwań (120 ECTS w ciągu trzech lat) samodzielnie wybierając przedmioty z listy. Z ogólnej sumy 180 punktów ECTS na studiach I stopnia przedmioty do wyboru zabierają 150 ECTS. Na studiach II stopnia student ma możliwość poszerzenia swojej wiedzy ogólnej, ale także pogłębienia zainteresowań i kompetencji zdobytych na studiach licencjackich, treści kształcenia przypisane wyzwaniom kierunkowym na studiach I stopnia łączą się bowiem z czterema specjalnościami do wyboru na studiach II stopnia. Są to: humanistyczno-artystyczne specjalności „Dzieło sztuki w kulturze” oraz „Chrześcijaństwo w kulturze”, specjalność społeczno-humanistyczna „Ideowe i materialne aspekty życia społecznego” oraz humanistyczno-przyrodnicza „Różnorodność biologiczna i kulturowa”. Do każdej specjalności przypisany jest zestaw - często interdyscyplinarnych, a

nawet międzyobszarowych - kursów typu *core curriculum*, z których student wybiera przedmioty na łączną w toku studiów liczbę 40 punktów ECTS. W programie studiów II stopnia są trzy typy seminariów: seminarium główne, przypisane do specjalności, seminarium pomocnicze – do wyboru spoza specjalności oraz seminarium magisterskie, bezpośrednio związane z pisaniem pracy dyplomowej. Wszystkie zajęcia na studiach II stopnia podlegają wyborowi studenta.

W toku studiów I stopnia student ma możliwość uzyskania ogólnej wiedzy z obszaru nauk humanistycznych oraz wybranych aspektów nauk przyrodniczych i społecznych, uczy się interdyscyplinarnego podejścia do problemów, zdobywa podstawowe kompetencje przygotowujące go do pracy badawczej oraz kompetencje miękkie, takie jak umiejętność pracy zespołowej, autorefleksji, samooceny i przyjaznej krytyki, rozwija samodzielność i odpowiedzialność za własne decyzje w wyborze ścieżki edukacyjnej. Na studiach II stopnia student poszerza i pogłębia uzyskane wcześniej wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne, wdrażając się przy tym do pracy badawczej, a rozwijając swoje zainteresowania lokuje je w szerszym kontekście kilku obszarów i dyscyplin naukowych. Sposób wyodrębnienia modułów zajęć w ramach planu studiów oraz sekwencja przedmiotów w ramowym planie studiów nie budzą wątpliwości, podobnie jak liczba ECTS przypisana poszczególnym modułom.

Na ocenianym kierunku niemal całkowicie zrezygnowano z tradycyjnych wykładów i ćwiczeń, zastępując je aktywizującymi, interaktywnymi formami zajęć dydaktycznych niejako wymuszającymi czynny udział studentów w postaci wystąpień, prezentacji, przedstawiania projektów indywidualnych i grupowych, dyskusji i prac pisemnych przygotowywanych prawie na każde zajęcia. Taka strategia dydaktyczna jest trafna i efektywna w wypadku koncepcji kształcenia zakładającej samodzielne i twórcze podejście studentów do kształtowania własnych kompetencji. Strategia dydaktyczna opierająca się na stymulowaniu aktywności i samodzielności studentów w połączeniu z niewielką liczebnością grup sprzyja też osiągnięciu założonych dla kierunku efektów kształcenia.

Międzyobszarowy i interdyscyplinarny charakter programu studiów na ocenianym kierunku pociągnął za sobą połączenie w planie studiów przedmiotów z zakresu trzech obszarów nauki, z którymi wiążą się założone dla kierunku efekty kształcenia. Analiza zbioru efektów kształcenia określonych dla studiów I i II stopnia, treści kształcenia i literatury przedmiotu wskazanych w sylabusach, tabeli pokrycia efektów kierunkowych i obszarowych, kierunkowych i modułowych oraz specjalnościowych, przeprowadzone przez ZO hospitacje oraz analiza związku treści kształcenia z prowadzonymi przez kadrę badaniami naukowymi dowodzą, że te międzyobszarowe i interdyscyplinarne treści kształcenia są spójne z założonymi dla kierunku efektami kształcenia, obejmują ich całość, są także zgodne z najnowszymi osiągnięciami nauki w obszarach, z których wywiedziono efekty kształcenia.

Przedstawiony ZO harmonogram zajęć w bieżącym roku akademickim zgodny jest z zasadami higieny procesu nauczania, tym bardziej, że studenci mogą w sposób bardzo elastyczny układać własny plan zajęć.

Na ocenianym kierunku prowadzi się zajęcia dydaktyczne z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w odniesieniu do niektórych zajęć, które umożliwiają kontakt z profesorami, którzy na co dzień pracują w USA i kiedy nie przyjeżdżają do Polski, prowadzą zajęcia za pomocą programów Skype i Adobe Connect.

Studenci *artes liberales* sami układają sobie indywidualny plan studiów kierując się ramowym programem, w którym obok nazwy przedmiotu lub modułu określona jest jedynie liczba punktów ECTS konieczna do zdobycia w ciągu jednego lub dwóch semestrów, aby uzyskać zaliczenie tego przedmiotu lub modułu. Plan studiów, w którym podany jest godzinowy wymiar zajęć, czasem określa ten wymiar nieprecyzyjnie (np. na studiach I stopnia: *Przedmioty w ramach modułów-wyzwań kierunkowych* – c(irca) 240 godzin; *Przedmioty ogólnouniwersyteckie* – c.180 godzin. Analiza ramowego programu i planu studiów I i II stopnia oraz sylabusów, w

których podane są treści kształcenia, efekty kształcenia oraz punktacja ECTS pozwala jednak stwierdzić możliwość realizacji treści i efektów kształcenia zarówno modułowych, jak i kierunkowych w czasie studiów. Punktacja ECTS podana w sylabusach nie budzi wątpliwości i jest adekwatna do nakładu pracy studenta.

Realizowane w programie studiów treści i efekty kształcenia związane z trzema obszarami nauk i zasada rozwijania samodzielności studentów w wytyczaniu własnej ścieżki edukacyjnej determinują w dużym stopniu różnorodność i elastyczność stosowanych w procesie kształcenia metod, często nowatorskich i specyficznych. Przede wszystkim zajęcia na kierunku *artes liberales* mają prawie zawsze charakter interaktywny (konwersatoria, warsztaty, seminaria), aktywizujący studentów, praktycznie zrezygnowano z tradycyjnych wykładów i ćwiczeń. W sylabusach do kolejnych przedmiotów jako metody dydaktyczne wskazuje się dyskusję, prezentację, debatę oxfordzką, projekt badawczy, panel, zespołowe przygotowanie projektu. Samodzielności studentów sprzyja wymóg przygotowania na szereg zajęć indywidualnego portfolio, zawierającego zbiór naukowych dokonań studentów i stanowiącego zarazem informację o osiągniętych przez nich efektach kształcenia. W ramach przedmiotu *Lektura tekstu artystycznego* studenci przygotowują *response paper*, zapisując refleksje związane z lekturą lub problemami omawianymi na zajęciach. Metodą rozwijającą samodzielność studentów, ich kreatywne myślenie i interdyscyplinarne podejście do problemów, a w rezultacie przygotowującą do prowadzenia pracy badawczej, jest też *team teaching*; od dwóch do czterech prowadzących zajęcia to często reprezentanci różnych obszarów i dyscyplin naukowych, co daje możliwość prezentacji rozmaitych warsztatów i perspektyw badawczych. Na przykład na studiach II stopnia seminarium *Dzieło sztuki w kulturze* prowadzą filolog klasyczny i kulturoznawca, historyk sztuki, literaturoznawca i teolog; seminarium *Ideowe i materialne aspekty życia społecznego* prowadzi dwóch historyków, dwóch socjologów i – gościnnie - ekonomista; seminarium *Różnorodność biologiczna i kulturowa* prowadzą zoolog, hydrobiolog, filolog klasyczny i kulturoznawca, filozof oraz - gościnnie - angielskojęzyczny historyk nauki. Także liczne zajęcia bloków wyzwań kierunkowych na studiach I stopnia prowadzone są w tym systemie.

W koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku dużą rolę odgrywa rozwijanie umiejętności pracy zespołowej; służące temu metody stosowane na studiach I stopnia stosowane są głównie na dwóch przedmiotach obowiązkowych: *Lektura tekstu artystycznego* oraz *Sztuka pracy naukowej*. W ramach tego drugiego przedmiotu w roku akademickim 2015/16 studenci w kilkunastu zespołach przygotowywali projekty naukowe i artystyczne (np. wspólne pisanie artykułów naukowych, tworzenie czasopism artystycznych lub filmów dokumentalnych), które na koniec roku zostały publicznie zaprezentowane. Część zajęć studenci odbywają poza uczelnią, np. na studiach I stopnia w ramach modułu *Theatrum Mundi*, na studiach II stopnia w ramach modułów *Artystyczne szkolenie indywidualne* lub *Przyrodnicze szkolenie indywidualne*; inne przykłady to zamiejscowe warsztaty w ramach programu „Na styku natury i kultury”, współpraca z Ośrodkiem Praktyk Teatralnych „Gardzienice” w ramach corocznych wyjazdów integracyjnych studentów i kadry).

Na studiach II stopnia studenci są zobowiązani do zademonstrowania swego przygotowania do prowadzenia pracy badawczej poprzez aktywny udział w takich badaniach, w programie studiów jest bowiem przedmiot *Sesja naukowa*, bez wymiaru godzinowego, wyceniony jednak w toku studiów na 4 punkty ECTS. Aby zaliczyć ten przedmiot (formę aktywności) student musi wziąć czynny udział w spotkaniu naukowym (konferencji, sesji, symposium, panelu).

W koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku podstawowe znaczenie nadaje się samodzielności i odpowiedzialności studenta w kształtowaniu własnej ścieżki edukacyjnej, świadomemu uczeniu się i samodoskonaleniu w procesie kształcenia, ale prowadzący kierunek Wydział *Artes Liberales* zapewnia też studentom zindywidualizowaną opiekę naukową oraz stały, bliski kontakt studentów i kadry prowadzącej zajęcia. Rozbudowany system konsultacji, współpraca z tutorem, doradztwo i monitoring prowadzone przez opiekuna roku w procesie indywidualne-

go kształtowania programu są efektywnymi formami wsparcia studentów przez nauczycieli akademickich, co potwierdzili sami studenci na spotkaniu z ZO.

Specyfika kierunku studiów, polegająca na szerokiej indywidualizacji kształcenia oraz możliwości wybierania przedmiotów spośród szerokiej listy propozycji sprzyja budowaniu relacji mistrz – uczeń. Taka zależność jest w opinii studentów bardzo istotna. Studenci jako jeden z powodów wybrania tego kierunku studiów wskazywali na samodzielną możliwość dobru treści kształcenia. Metody, którymi posługują się nauczyciele akademicy w opinii studentów sprzyjają ich aktywizacji w zakresie osiągania efektów kształcenia, ale również rozwojowi zainteresowań i pasji. Studenci potwierdzają obserwacje ZO PKA. Organizacja zajęć umożliwia uczestniczenie we wszystkich zajęciach.

2.2.

Przyjęcie na ocenianym kierunku koncepcji kształcenia opartej na dużej samodzielności studentów w formowaniu własnej ścieżki edukacyjnej prowadzącej do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia pociągnęło za sobą rozbudowanie systemu weryfikacji stopnia osiągnięcia tych efektów, przy czym metody tej weryfikacji i oceny są różnorodne i niejednokrotnie specyficzne, trafnie jednak dobrane i efektywne. Dużą rolę odgrywa tu niemal całkowita nieobecność w planie studiów formy wykładu na rzecz zajęć aktywizujących, takich jak konwersatoria, seminaria i warsztaty, na których możliwa jest ciągła i skuteczna weryfikacja efektów kształcenia w trakcie dyskusji, prezentacji, debat. Aktywizowaniu studentów służy także zespołowa strategia dydaktyczna stosowana na kierunku – prowadzenie zajęć przez kilka osób, w tandemie, trójkach lub czwórkach nauczycieli akademickich, co skutecznie nadaje zajęciom charakter interaktywny, ułatwiając sprawdzenie i ocenę stopnia osiągnięcia efektów kształcenia przez studentów. ZO miał okazję stwierdzić to na hospitowanych zajęciach, m.in. konwersatorium prowadzonym w języku angielskim, na którym para studentów prowadziła w tym języku prezentację z użyciem rzutnika multimedialnego w obecności tandemu prowadzących i przy żywym udziale grupy studentów. Lektura sylabusów oraz dołączonej do dokumentacji *Raportu samooceny* tabeli metod weryfikacji efektów kształcenia dowodzi, że częstą metodą takiej weryfikacji są pisemne prace przejściowe i referaty wymagane na wielu zajęciach, rzadziej tradycyjne kolokwia. Szczególnie skuteczną metodą weryfikacji i oceny, a także samooceny, stopnia osiągnięcia efektów kształcenia jest w opinii ZO portfolio, budowane przez studentów na zajęciach z kilku przedmiotów, przede wszystkim jednak na *Sztuce pracy naukowej*. System weryfikacji prac składających się na portfolio jest wielopiętrowy. Oddając pracę student/ka pisze autorecenzję wskazując mocne i słabe strony swego tekstu. Pracę sprawdzają – i oceniają – trzy osoby; w tekście zaznaczone są błędy, na marginesach widnieją uwagi, a końcowej ocenie towarzyszy dość wnikliwa recenzja i określenie tematów rozmowy po zwróceniu studentów poprawionej i ocenionej pracy. Każde zajęcia mają swój ślad w portfolio w postaci notatki czynionej na bieżąco przez studentkę/studenta, która/y po zajęciach na marginesie tej notatki wskazuje główne problemy poruszone na zajęciach. Na osobnej kartce ocenia te zajęcia pod kątem zdobytych na nich efektów kształcenia, wskazując to, czego się na nich dowiedział/a i nauczył/a. W ten sposób studenckie *portfolio* staje się zestawem zweryfikowanych zewnętrznie osiągnięć oraz metodą autorefleksji nad osiągniętymi efektami, uczy planowania własnego rozwoju i kontrolowania jego przebiegu.

Także na zajęciach z *Lektury tekstu artystycznego* studenci piszą liczne prace przejściowe, również starannie recenzowane przez troje prowadzących zajęcia z podaniem ich nazwisk i adresów mailowych (pod jedną oceną zamieszczono notatkę, że ocena ta jest kompromisem pomiędzy dwojgiem sprawdzających pracę nauczycieli akademickich różnie szacujących jej wartość). Słabością sposobu weryfikacji stosowanego na tych zajęciach jest jednak brak jakichkolwiek zaznaczeń w tekście pracy, choć w recenzjach wskazuje się liczne uchybienia stylistyczne, interpunkcyjne i merytoryczne.

Interaktywny charakter niemal wszystkich zajęć skutecznie umożliwia weryfikację wszystkich efektów kształcenia, także tych przygotowujących do prowadzenia badań, a na studiach II stopnia – umożliwiających udział w badaniach, są jednak w programie studiów ocenianego kierunku przedmioty szczególnie służące osiągnięciu i weryfikacji tych właśnie efektów. Na studiach I roku są to konwersatorium *Sztuka pracy naukowej* oraz proseminarium *Strategie badawcze, teoretyczne i retoryczne nauk humanistycznych i społecznych*, na studiach II stopnia proseminarium i trzy seminaRIA magisterskie: główne, pomocnicze i dyplomowe, wszystkie służące prowadzeniu przez studentów badań naukowych związanych z pisaniem pracy dyplomowej.

ZO zapoznał się z pracami przejściowymi powstałymi w ramach dwóch kluczowych dla programu studiów I stopnia zajęć *Sztuka pracy naukowej* i *Lektura tekstu artystycznego*. Rodzaj, forma i tematyka tych prac są zgodne z koncepcją, efektami i profilem kształcenia, modułowymi treściami kształcenia, pozwalają także na osiągnięcie kierunkowych i modułowych efektów kształcenia oraz weryfikację stopnia ich realizacji. Prace te skutecznie sprawdzają efekty kształcenia z zakresu wiedzy i umiejętności, są zgodne z charakterem przedmiotu, poprawnie oceniane i rzetelnie recenzowane. W portfolio przygotowywanego na zajęcia *Sztuka pracy naukowej* znajdują się krótkie wypowiedzi pisemne prezentujące różne gatunki literackie (recenzje, eseje, notatki, analizy), np. *Czego humaniści mogą nauczyć się z nauk ścisłych?; Czy dzieło artystyczne może zmienić świat? O korzyściach płynących z syntezy sztuk; Po co studiować na uniwersytecie? Reportaż dla licealistów; Analiza budowy tekstu naukowego; Recenzowanie i korekta prac pisemnych*. Przejrzane przez ZO prace przejściowe pisane w ramach zajęć *Lektura tekstu artystycznego* były pogłębionymi analizami i interpretacjami tekstów literackich, pisanymi najczęściej z ciekawej, nieoczywistej perspektywy, dociekliwymi i erudycyjnymi (*Mit o małżeństwie. Na dwóch biegunach – o ambiwalentnym stosunku wzajemnym kobiet i mężczyzn w realiach świata przedstawionego Greka Zorby Nikosa Kazantzakisa; Analiza psychoseksualnego rozwoju mężczyzny na przykładzie zachowań narratora powieści Kompleks Portnoya P. Rotha; Językowy obraz życia i śmierci w przemówieniu Józefa Piłsudskiego Bo królom był równy...; Czytanie wizualnych dzieł artystycznych na przykładzie poezji konkretnej*).

Forma, tematyka i metodyka losowo wybranych prac dyplomowych także zgodne są z koncepcją, efektami i profilem kształcenia na ocenianym kierunku. Prace te na ogół prezentują wysoki poziom i stanowią skuteczną weryfikację osiągniętych w trakcie studiów efektów kształcenia. Ich oceny są zazwyczaj adekwatne do merytorycznej i formalnej wartości tekstu, choć – zdaniem ZO - w kilku wypadkach nieco zawyżone, a wśród przeważnie rzetelnych i wnikliwych recenzji zdarzają się także zdecydowanie zbyt krótkie, powierzchowne i ogólnikowe.

Metody oceniania są przejrzyste i rzetelne oraz umożliwiają studentom uzyskanie informacji zwrotnej na temat stopnia osiągania efektów kształcenia. System oceniania jest zrozumiały i porównywalny dla wszystkich studentów.

Bezstronność, rzetelność oraz przejrzystość procesu sprawdzania i oceny efektów kształcenia oraz wiarygodność i porównywalność wyników oceny są osiągane na kilka sposobów. W sylabusach są rubryki „Metody i kryteria oceniania”, w których określone są te metody i kryteria, choć brak kryteriów oceny stopnia osiągnięcia efektów kształcenia. Etapowe prace pisemne przejrzane przez ZO sprawdzane były zawsze przez kilka osób, które prowadziły te zajęcia w danym semestrze i opatrzone wnikliwą recenzją dowodzącą uważnej lektury. Po oddaniu studentowi poprawionej pracy prowadzący omawia z nim jej zalety i wady. W praktyce stosowanej na ocenianym kierunku studenci kwestionujący sprawiedliwość oceny mają prawo poprosić prowadzącego zajęcia o jej uzasadnienie, z czego niekiedy korzystają.

Przedstawiona ZO lista osiągnięć naukowych, popularnonaukowych i artystycznych studentów *artes liberales* jest imponująca, osiągnięcia te są przy tym ściśle związane z koncepcją, zakładanymi efektami i profilem kształcenia, przede wszystkim przy tym – choć nie wyłącznie – z obszarem, dziedziną i dyscyplinami nauk humanistycznych, do których odnosi się większość

kierunkowych efektów kształcenia. Studenci ocenianego kierunku biorą udział w pracach związanych z realizowanymi przez kadrę kierunku grantami, uczestniczą w konferencjach krajowych i międzynarodowych, publikują artykuły w tomach pokonferencyjnych i magazynach studenckich, zarządzają stronami internetowymi i profilami różnych instytucji, bywają kuratorami wystaw, recenzują spektakle teatralne w Internecie, współprodukcją filmy i spektakle. Na liście tej znajdują się też pięć Diamentowych Grantów przyznanych studentom *artes liberales*. Przydatność osiągniętych efektów kształcenia na rynku pracy lub w dalszej edukacji potwierdzają dane dotyczące losów zawodowych absolwentów kierunku (21 osób w wypadku studiów I stopnia i 15 - II stopnia). Większość z nich kontynuuje kształcenie - na studiach II stopnia kierunku *artes liberales*, na studiach doktoranckich na Wydziale Artes Liberales (70% absolwentów studiów II stopnia), na innych kierunkach studiów, kilkoro absolwentów realizuje projekty naukowe za granicą, dwóch prowadzi działalność gospodarczą. Pozostali znaleźli zatrudnienie w tak różnych branżach i zawodach, jak dziennikarstwo, przemysł filmowy, służba dyplomatyczna, międzynarodowe korporacje, co potwierdza wszechstronność edukacji na ocenianym kierunku i trafność określonych dla niego efektów kształcenia, zwłaszcza w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej.

Studenci na spotkaniu z ZO silnie akcentowali swoje znakomite relacje z nauczycielami akademickimi stwierdzając, że sytuacje konfliktowe, w tym związane ze sprawdzaniem i oceną efektów kształcenia, właściwie nie występują, a wszelkie wątpliwości są natychmiast wyjaśniane w bezpośrednim kontakcie z prowadzącymi i władzami kierunku. Ewentualne uwagi krytyczne mogą zgłaszać także na odbywających się dwa razy w roku spotkaniach z kadrą, w ankietach ewaluacyjnych, a także w rozmowach z opiekunem roku, samorządem studenckim i prodziekanem ds. studenckich. Potwierdzili równe traktowanie wszystkich studentów w procesie sprawdzania i oceniania efektów kształcenia, a opinię tę wspiera także lektura komentarzy i recenzji do prac przejściowych przejranych przez ZO oraz recenzji prac dyplomowych.

Studenci są informowani o kryteriach i metodach oceny na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu, informację taką znajdują także w sylabusach. Na spotkaniu z ZO potwierdzili znajomość tych zasad oraz pełny dostęp do informacji na ich temat. Przejrane przez ZO prace przejściowe były recenzowane z uzasadnieniem oceny. Studenci wizytowanego kierunku mają wiedzę na temat funkcjonowania systemu antyplagiatowego. Ponadto wiedzę w tym zakresie uzyskują również z sylabusów, które w opinii studentów są zbieżne z informacjami podawanymi przez nauczycieli akademickich.

Na Wydziale Artes Liberales prowadzi się kształcenie na odległość tylko w ograniczonym zakresie, umożliwiając w ten sposób udział w zajęciach profesorom z USA. Jednostka spełnia wymogi rozporządzenia w tym zakresie.

2.3.

Zasady rekrutacji, zatwierdzone przez Senat Uczelni, są publikowane na stronie internetowej Uczelni i Wydziału do 16 lutego każdego roku. W wypadku rekrutacji na kierunek *artes liberales* zasady te zmieniały się w czasie; najpierw rekrutowano kandydatów spośród studentów Kolegium MISH, od 2011 roku dodano dwa inne tryby rekrutacji: na studia równoległe i – na studia II stopnia – tryb rekrutacji otwartej. Od roku akademickiego 2014/15 rekrutacja otwarta obowiązuje na studiach I i II stopnia. Postępowanie rekrutacyjne na studia I stopnia jest dwuetapowe, obejmuje ranking ocen na maturze oraz rozmowę kompetencyjną, sprawdzającą predyspozycje kandydata do studiów interdyscyplinarnych. Pula tematów rozmowy kompetencyjnej, z której kandydat wybiera trzy zagadnienia, opublikowana jest na stronie internetowej Wydziału. Władze kierunku podejmują także działania mające na celu doskonalenie zasad rekrutacji kandydatów, tak aby studia podjęły osoby, które dobrze poradzą sobie na specyficznym kierunku - z rozmowy kwalifikacyjnej byli dotąd zwolnieni kandydaci, którzy uzyskali na ma-

turze minimum 60% punktów; w opublikowanych już na stronie internetowej zasadach rekrutacji na rok akademicki 2017/2018 podniesiono ten próg do 70%.

Na studia II stopnia mogą kandydować osoby z dyplomem licencjata, magistra i inżyniera z oceną minimum dobrą. Postępowanie kwalifikacyjne obejmuje rozmowę kompetencyjną sprawdzającą zainteresowania i predyspozycji do studiów interdyscyplinarnych i międzyobszarowych. Kandydaci zgłaszają wcześniej dwa opatrzone listą lektur tematy spoza programu ich wcześniejszych studiów, z których Komisja Rekrutacyjna (przedstawiciele kadry Wydziału Artes Liberales, pracownicy innych wydziałów UW oraz PAN) wybiera do rozmowy jeden.

Rada Wydziału Artes Liberales określiła także zasady ubiegania się o przyjęcia na studia I stopnia na kierunku *artes liberales* w ramach rekrutacji w trybie przeniesienia oraz o podjęcie studiów równoległych na pierwszym, drugim i trzecim roku studiów.

ZO uznała zasady rekrutacji na kierunek *artes liberales* za przejrzyste, bezstronne, gwarantujące kandydatom równe szanse oraz pozwalające wskazać osoby o wiedzy i umiejętnościach niezbędnych do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Uchwała Nr 373 Senatu UW z dnia 20 maja 2015 r., przedstawiająca zasady potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów, nie nakłada takiego obowiązku na wszystkie kierunki studiów na UW, Wydział Artes Liberales zamierza jednak wdrożyć tę procedurę w czasie rekrutacji na rok akademicki 2018/19.

Zasady dyplomowania na kierunku *artes liberales* zgodne są z ogólnouczelnianymi regulacjami określonymi m.in. w *Regulaminie studiów na UW*, ze względu jednak na specyfikę kierunku *artes liberales* opracowano na Wydziale Artes Liberales dodatkową procedurę zatwierdzania tematów i promotorów prac dyplomowych wdrażaną w sytuacji, gdy promotorami tych prac są pracownicy spoza Wydziału lub nauczyciele akademicy ze stopniem doktora. Na Wydziale określono także zasady przeprowadzania egzaminu dyplomowego, zgodnie z którymi m.in. część pytań egzaminacyjnych winna weryfikować osiągnięte w czasie studiów efekty kształcenia.

Zasady rekrutacji i dyplomowania są podane do publicznej wiadomości.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Biorąc pod uwagę stopień spełnienia kryterium II. ZO wydaje ocenę wyróżniającą. O takiej ocenie decydują następujące fakty:

- program, plan studiów, organizacja procesu dydaktycznego, a także czas trwania kształcenia i szacowany nakład pracy studentów umożliwiają pełną realizację treści programowych i efektów kształcenia.

- dobór treści i efektów kształcenia pozwala studentom uzyskać wszechstronne, interdyscyplinarne wykształcenie i dobrze przygotować ich do prowadzenia pracy badawczej

- konstrukcja programu studiów z ogromną przewagą zajęć do wyboru umożliwia studentom kierowanie własnym rozwojem naukowym, uczy ich samodzielności i podejmowania odpowiedzialności za własne decyzje

- duża rola pracy zespołowej na licznych zajęciach kształtuje kompetencje społeczne i miękkie studentów

- szeroki zbiór, często oryginalnych i nowatorskich, metod dydaktycznych (m.in. debata oxfordzka, debata „za i przeciw”, panel, *team teaching*, *response paper*, prowadzenie niektórych zajęć przez nauczycieli akademickich reprezentujących różne obszary i dyscypliny naukowe, co daje studentom interdyscyplinarne spojrzenie na dany problem; zapraszanie na zajęcia osób z zagranicy, co wymusza prowadzenie zajęć i dyskusji w ich trakcie w językach obcych, przy okazji zwiększając językowe kompetencje studentów) oraz metod weryfikacji zdobywanych w procesie kształcenia kompetencji (oprócz stosowanych na każdym zajęciach metod tradycyjnych, takich jak praca semestralna, egzamin, kolokwium, także metod niekonwencjonalnych, takich jak portfolio, testy diagnostyczne na początku i końcu zajęć, ocena publicznej prezentacji przez studenta opracowanego przez siebie zagadnienia) umożliwia osiągnięcie założonych efektów kształcenia i ocenę stopnia ich realizacji.

- na szczególne uznanie zasługuje powszechne włączanie studentów do pracy badawczej nie tylko poprzez konkretne zadania do wykonania na licznych zajęciach, ale także poprzez nałożenie na nich obowiązku aktywnego udziału w sesji naukowej, co owocuje licznymi osiągnięciami naukowymi studentów *artes liberales*.

- kadra kierunku na szeroką skalę włącza studentów do prowadzonych przez siebie badań

Dobre praktyki

Korzystanie na zajęciach z różnych przedmiotów z bardzo szerokiego repertuaru zróżnicowanych, często specyficznych i nowatorskich, metod dydaktycznych służących umożliwieniu studentom osiągnięcia wszystkich efektów kształcenia, a także metod weryfikacji stopnia osiągnięcia tych efektów; powszechne i efektywne włączanie studentów do pracy badawczej

Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

3.1. Projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia

3.2. Publiczny dostęp do informacji

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3

3.1.

Na Uniwersytecie Warszawskim funkcjonuje wewnętrzny system zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia (WSZJK) obejmujący: Uczelniany i Wydziałowe Zespoły Zapewniania Jakości Kształcenia (UZZJK i WZZJK), zespoły ZJK w innych jednostkach, pełnomocnika Rektora UW ds. Jakości Kształcenia, Biuro ds. Jakości Kształcenia oraz Pracownię Ewaluacji Jakości Kształcenia (PEJK). Zakres działania i skład reguluje *Zarządzenie nr 56 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 3 października 2012 r. w sprawie Systemu Zapewniania i Do-*

skonalenia Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim. W skład UZZJK wchodzi Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia, 9 nauczycieli akademickich z jednostek organizacyjnych (reprezentacja obszarów wiedzy), przedstawiciel Samorządu Doktorantów, 2 przedstawiciele Samorządu Studentów. UZZJK odpowiada za m.in. przygotowanie projektów procedur dot. jakości kształcenia. W skład WZZJK wchodzi nauczyciele akademicy, przedstawiciel doktorantów oraz przedstawiciel studentów. WZZJK m.in. opracowuje i przedstawia Dziekanowi w szczególności wnioski i projekty dotyczące WSZJK na Wydziale, opracowuje sprawozdanie z oceny własnej funkcjonowania systemu. Ze względu na charakter i wielkość UW system musi być otwarty na specyfikę poszczególnych dyscyplin, czy charakter jednostek. Dlatego szczegółowe rozwiązania WSZJK pozostawione są w gestii poszczególnych jednostek/wydziałów. Lista Zespołów wraz ze składami osobowymi jest dostępna na stronach Biura Jakości Kształcenia UW (http://www.bjk.uw.edu.pl/?Wydzialowe_Zespoły_Zapewnienia_Jakosci_Kształcenia) UW prowadzi badania dotyczące jakości kształcenia (*Zarządzenie Rektora UW nr 41 z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie badań dotyczących jakości kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim*). Jedną z metod badania są coroczne ankiety ogólnouniwersyteckie prowadzone w formie papierowej lub w systemie USOS wśród studentów i doktorantów, oraz w „drodze pocztowej” wśród kadry. Ankiety przeprowadza PEJK. Zasady badań na wydziałach określają same jednostki. Wydziały mogą korzystać z ankiet ogólnouczeniowych (por. niżej).

WSZJK na Wydziale Artes Liberales UW funkcjonuje na podstawie *Uchwały Nr 1 Rady Wydziału Artes Liberales UW z dnia 4 lipca 2013 r. w sprawie wewnętrznego systemu zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia* (dostępna na stronach BJK UW). Za funkcjonowanie WSZJK odpowiada Dziekan wspierany przez WZZJK.

Obowiązujące od roku akademickiego 2016/17 efekty kształcenia na kierunku *artes liberales* zostały przyjęte *Uchwałą nr 483 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 20 kwietnia 2016 r. w sprawie zatwierdzenia efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych przez Wydział Artes Liberales*. W proces tworzenia oraz dokonywania zmian w programie kształcenia, zgodnie z procedurami WSZJK zostali zaangażowani interesariusze wewnętrzni oraz zewnętrzni. Udział interesariuszy zewnętrznych został sformalizowany pod koniec 2016 r. w formie *Consilium*. Informacje o *Consilium* i jego składzie osobowym znajdują się na stronie WAL (<http://al.uw.edu.pl/consilium/>).

WSZJK na wizytowanym kierunku obejmuje procedury/zasady:

- projektowania dydaktyki,
- realizacji programów nauczania,
- oceniania studentów i doktorantów,
- przeglądu procesu dydaktycznego.

Przydatność ankiety ogólnouniwersyteckiej dla potrzeb WSZJK na WAL, jest oceniana przez WZZJK i władze dość pozytywnie. Jednak, aby przezwyciężyć przytoczone słabości tej ankiety na WAL przeprowadza się także dodatkowe badania:

- a). ankietę opinii studenckiej dla poszczególnych zajęć,
- b). formularz samooceny wraz z ankietą ogólną nt. studiów dla studentów na początku i na końcu roku akademickiego
- c). ankietę samooceny nauczycieli akademickich.

Ad. a). Ankieta składa się z dwóch pytań otwartych, w których studenci proszeni są o opinię co im się podobało na zajęciach, a co by chcieli zmienić. Ankieta stanowi uzupełnienie ankiety PEJK, którą jest razem przeprowadzana. Wyniki ankiety mają być bezpośrednią informacją zwrotną, więc te ankiety otrzymują sami nauczyciele akademicy (ankieta nie jest analizowana przez WZZJK ani władze Wydziału).

Ad. b). Jest to nowe badanie, pierwszy raz przeprowadzane w bieżącym roku akademickim na studentach pierwszego roku studiów licencjackich, zatem jego przydatność będzie można

wstępnie ocenić dopiero po zakończeniu roku akademickiego. Na razie studenci wypełnili ankietę na wejściu, w której byli zapytani o swoje oczekiwania i plany względem studiów. Po wypełnieniu ankiety na koniec roku danę będą zebrane i opracowane przez WZZJK. Dodatkowym i równie ważnym celem tej ankiety jest pobudzenie studentów do autorefleksji nad swoimi wyborami edukacyjnymi.

Ad. c). Wyniki ankiety samooceny nauczycieli akademickich (i doktorantów prowadzących zajęcia ze studentami) opracowywane są przez WZZJK, a zbiorcze dane otrzymują władze Wydziału i Rada. Ankieta samooceny nauczyciela akademickiego nie jest uregulowana przez procedury WSZZJK. Natomiast wg informacji uzyskanych od WZZJK jest używana pomocniczo przy sprawdzaniu adekwatności obsady zajęć (por. niżej). Ważnym celem jest też pobudzenie do autorefleksji prowadzących zajęcia.

Zgodnie z WSZJK program nauczania wraz z planem studiów przygotowuje kierownik zespołu ds. studiów w porozumieniu z dziekanem i z udziałem nauczycieli, studentów absolwentów i partnerów z rynku pracy. Tak przygotowany projekt dopiero trafia na Radę Wydziału. Sylabusy zajęć podlegają zatwierdzeniu przez dziekana lub upoważnioną osobę. Na koniec semestru zimowego kierownik zespołu ds. studiów wraz z nauczycielami i przy uwzględnieniu ankiet studenckich dokonuje analizy programu i planu studiów pod kątem przydatności w realizacji efektów uczenia się. Interesariusze wewnętrzni tj. kadra, studenci, samorząd studencki, doktoranci mogą przedstawiać propozycje zmian.

W ramach monitorowania programów studiów na Wydziale odbywają się coroczne spotkania władz ze studentami, dokonywana jest też analiza wyników badań ankietowych przez WZZJK. Po pełnym cyklu kształcenia (3 lata dla I stopnia i 2 lata dla II stopnia) wyznaczona komisja przeprowadza przegląd programu studiów, gdzie obok wyżej wymienionych corocznych działań dokonuje m.in. hospitacji wybranych zajęć. Generalnie jednak hospitacje mają charakter koleżeński i odbywają się w ramach wspólnego prowadzenia zajęć.

W przypadku badania ankietowego opinii studentów Wydział w dużej mierze opiera się na ankiecie ogólnouniwersyteckiej (por. niżej).

Spotkania zespołu oceniającego z nauczycielami akademickimi i studentami oraz osobami odpowiedzialnymi za realizację procedur (WZZJK, władze dziekańskie) potwierdziły stosowanie i skuteczność przyjętych procedur oraz narzędzi.

W ramach współpracy z otoczeniem w zakresie zapewniania jakości kształcenia Jednostka wskazała zorganizowanie konferencji *Interdisciplinarity. Four years later* (Warszawa, 9-10.06.2015 r.) oraz spotkanie ekspertów *Interdisciplinarity and liberal education at research universities: a global perspective* (Warszawa 12-13.10.2015). Podczas spotkania uzyskano wskazania na temat koncepcji kształcenia. Przykładem może być recenzja strategii stosowanej na Wydziale Artes Liberales przygotowana przez prof. Ch. Voss (Uniwersytet Humboldta w Berlinie) *Reinventing the Humanities? A German perspective on interdisciplinary research strategies in Poland*.

Istnieje powołany zespół w formie *Consilium*, w którym zasiadają wybitni przedstawiciele życia gospodarczego. Odbywają oni regularne spotkania z władzami Kolegium oraz nauczycielami akademickimi wobec których artykułują oczekiwania pracodawców odnośnie kompetencji absolwentów.

Przykładami działań doskonalących są m.in. przesunięcie projektu badawczego z I na II r. studiów na wniosek studentów, czy wzmocnienie roli selekcyjnej dwóch głównych przedmiotów obowiązkowych na I roku studiów licencjackich.

Na wyróżnienie zasługuje wpływ studentów na projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia. Studenci wizytowanego kierunku pomimo indywidualnego planowania zajęć mają ze sobą stały kontakt, co sprzyja działalności studenckiej. W tym zakresie dobrze zorganizowany i sprawnie działający samorząd studencki jest partnerem dla władz Wydziału w ocenianym zakresie. Istotną kwestią jest, iż uczestnictwo w procesie zapew-

niania jakości kształcenia nie dotyczy zamkniętej grupy najbardziej zainteresowanych studentów. Ogół tej grupy interesariuszy wewnętrznych jest zainteresowany procesem, a działania Jednostki sprzyjają ich aktywizacji i umożliwiają przedstawienie studenckiej perspektywy. Przedstawiciele studentów aktywnie uczestniczą w pracach zespołów odpowiedzialnych za jakość kształcenia, a także Rady Wydziału.

3.2.

Publiczny dostęp do informacji w Uniwersytecie Warszawskim oraz jego jednostkach organizacyjnych zapewniony jest przede wszystkim poprzez strony internetowe. Na poziomie serwisu uczelni dostępne są informacje o misji, strategii i historii UW, władzach uczelni i wydziałów, badaniach naukowych, współpracy międzynarodowej. UW prowadzi serwis rekrutacyjny, w którym opisane są wszystkie oferowane studia (w tym *artes liberales*) wraz z dokładanymi kryteriami naboru. Stronę poświęconą WSZJK w UW prowadzi Biuro ds. Jakości Kształcenia (zawiera także informacje o regulacjach SZJK na poziomach wydziałów). Na stronach Biura obok opisów WSZZJK i składów osobowych zespołów znajdują się akty prawa (dokumenty lub linki do nich), sprawozdania z oceny własnej, rekomendacje oraz dobre praktyki. Uchwały Senatu oraz Zarządzenia Rektora dostępne są w serwisie „Monitor UW”.

Na stronach [www.WAL](http://www.wal.uw.edu.pl) znajdują się informacje o Wydziale (m.in. misji, strategii, strukturze), opis prowadzonych kierunków studiów wraz z programami, dane dotyczące *Consilium*, informacje o wybranych publikacjach i projektach badawczych, kołach naukowych, wydziałowych organach Samorządu Studentów oraz bieżącej działalności jednostki. Dostępny jest także aktualny Informator o prowadzonych studiach wyższych i doktoranckich (plik pdf. do pobrania <http://al.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2017/04/InformatorWAL.pdf>). W szczególności Informator ma charakter materiału skierowanego do kandydatów na studia. WAL bądź jego jednostki mają także konta w mediach społecznościowych. Na stronach Wydziału znajdują się także opisy i dane kontaktowe kół naukowych, wydziałowych organów Samorządu Studentów, biblioteki wydziałowej, a także wybrane sprawozdania dotyczące spraw dydaktycznych jak i naukowych. Warto zauważyć, że obecna strona [www.WAL](http://www.wal.uw.edu.pl) jest nowa i na bieżąco aktualizowana, jednocześnie zachowano starą witrynę (<http://old.al.uw.edu.pl/>) z danymi historycznymi. Brakuje informacji o kierunkowych efektach kształcenia. Sugeruje się rozważenie umieszczenie ich na stronie internetowej Jednostki (np. w miejscu, w którym prezentowana jest oferta dla kandydatów na studia).

Jednostka zapewnia studentom dostęp do informacji obejmujących treści związane z procesem kształcenia, harmonogramami zajęć, organizacją roku akademickiego, zajęć dydaktycznych. Odpowiedniemu obiegowi informacji sprzyja nowa strona internetowa jednostki, która w opinii studentów jest bardziej kompletna i przejrzysta niż poprzednia. Studenci mają dostęp do ogólnodostępnych informacji dotyczących procesu kształcenia, takich jak: karty przedmiotów, plany studiów, efekty kierunkowe i przedmiotowe, sposoby ich weryfikacji.

Warto podkreślić, iż Jednostka opracowała regularnie aktualizowany „Informator o studiach”, skierowany do kandydatów i studentów, zawierający najistotniejsze informacje dotyczące prowadzonych na Wydziale studiów, w tym studiów *artes liberales*, wraz z wszystkimi niezbędnymi informacjami dotyczącymi rekrutacji. Trzeba również stwierdzić, iż informację umieszczane na stronach internetowych Wydziału są aktualne, a także kompleksowe.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

WSZJK na Wydziale Artes Liberales skutecznie wspiera proces wdrażania i monitorowania programów kształcenia. Na kształt programu wpływ mają interesariusze wewnętrzni – nauczyciele akademicy i studenci. Na spotkaniu ZO PKA z kadrą WAL pracownicy potwierdzili, że mają dużą swobodę w projektowaniu i sposobie realizacji treści zajęć. Warto zauważyć, że najczęściej zajęcia prowadzone są zespołowo nawet przez kilkoro nauczycieli akademickich.

Udział interesariuszy zewnętrznych miał dotychczas charakter nieformalny i ograniczony. Sformalizowanie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym nastąpiło z końcem 2016 r. w drodze powołania *Consilium*. W związku z powyższym ocena wpływu interesariuszy na program i proces kształcenia jest na razie trudna.

O skuteczności działań w obszarze zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia świadczą nie tylko opinie uzyskane od nauczycieli akademickich i studentów podczas spotkań z ZO PKA, ale przede wszystkim wprowadzane zmiany w programach kształcenia (por. wyżej).

Ankieta ogólnouczelniana przygotowana i opracowywana przez PEJK jest przeprowadzana w formie papierowej i składa się z pytań zamkniętych. Ankieta uwzględnia ogólny stopień frekwencji osoby ją wypełniającej na ocenianych zajęciach. Pewną wadą ankiety PEJK jest późny terminy przekazania informacji zwrotnej dla nauczycieli akademickich, co wynika z konieczności opracowania wyników dla całego Uniwersytetu przez PEJK.

Pozytywnie należy ocenić sposób uzyskiwania opinii o programie kształcenia, najpierw w sposób mniej formalny na niższym poziomie wśród kadry i studentów, a następnie w drodze kontaktu z samorządem studentów, na poziomie WZZJK i dopiero ostateczne zatwierdzenie na poziomie Wydziału.

Sposobem sprawdzania adekwatności obsady zajęć przez zespół wydziałowy jest analiza propozycji zajęć i rekomendacje czy dana osoba powinna dany przedmiot prowadzić. W pracach uczestniczą przedstawiciele samorządu studenckiego.

Dobre praktyki

Na koniec roku akademickiego, każdy prowadzący zajęcia wypełnia kwestionariusz samooceny, która stanowi element autorefleksji, a zarazem jest analizowana przez władze dziekańskie. Wraz z oceną przełożonych i ankietami studenckimi stanowi podstawę do korygowania doboru zajęć do prowadzenia w przez danego nauczyciela w kolejnym roku.

Zasługujący na wyróżnienie proces włączenia studentów w funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia.

Zalecenia

Umieszczenie informacji na stronach internetowych Wydziału o kierunkowych efektach kształcenia

Wprowadzenie okresowego przeglądu wybranych prac dyplomowych pod kątem ich jakości, zgodności z wymaganiami oraz zasadności wystawionych ocen i jakości recenzji.

Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia

1.1. Liczba, dorobek naukowy/artystyczny oraz kompetencje dydaktyczne kadry

1.2. Obsada zajęć dydaktycznych

1.3. Rozwój i doskonalenie kadry

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4

4.1.

Do minimum kadrowego na ocenianym kierunku Jednostka zgłosiła 16 nauczycieli akademickich, w tym 9 profesorów, 2 doktorów habilitowanych i 5 doktorów. Na studiach I stopnia do minimum kadrowego Jednostka zaliczyła 13 osób w tym 8 profesorów, 1 doktora habilitowanego i 4 doktorów. Spośród nich jeden samodzielny pracownik naukowy i jedna osoba ze stopniem doktora nie mogą zostać zaliczeni do minimum, ponieważ nie posiadają dorobku naukowego w zakresie dyscyplin, do których odnoszą się efekty kształcenia. W konsekwencji ZO PKA do minimum zalicza 11 osób, w tym 8 samodzielnych pracowników naukowych i 3 doktorów, co pod względem ilościowym odpowiada wymogom rozporządzenia. Spośród nich 10

osób reprezentuje obszar nauk humanistycznych, dziedzinę nauk humanistycznych i dyscypliny, do których odnoszą się efekty kształcenia. Jedna osoba reprezentuje obszar nauk społecznych, dziedzinę nauk społecznych, dyscyplinę: socjologia. ZO PKA zaleca, by Jednostka, wskazując deklarację osiągnięcia efektów kształcenia w zakresie socjologii, zadbała o istotne poszerzenie dorobku w tej dyscyplinie i bardziej precyzyjne ukierunkowanie badań prowadzonych przez osobę wskazaną w minimum kadrowym.

Oceniany kierunek artes liberales został jednak przyporządkowany także do obszaru nauk przyrodniczych. W minimum kadrowym powinien być reprezentowany co najmniej jeden przedstawiciel każdego z obszarów w zakresie dyscypliny, do której odnoszą się efekty kształcenia. Dorobek naukowy żadnej ze wskazanych w minimum kadrowym osób dla I stopnia nie odnosi się do obszaru nauk przyrodniczych, dziedziny nauk biologicznych, dyscypliny biologia. **Tym samym Jednostka nie spełnia wymogów minimum kadrowego na studiach I stopnia, ponieważ, brakuje w nim reprezentanta obszaru nauk przyrodniczych, dziedziny nauk biologicznych, dyscypliny biologia.** Jednostka posiada jednak w zasobie osób w minimum kadrowym dla II stopnia reprezentanta tego obszaru i dyscypliny, który może zostać także wskazany do minimum kadrowego I stopnia, gdyż Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014, określającego warunki pokrycia w minimum kadrowym w § 13 p. 2 stwierdza, iż wystarczy by nauczyciel akademicki miał zajęcia na kierunku, nie precyzując, o który stopień chodzi. Musi jednak zostać dokonane takie wskazanie ze strony Jednostki wraz z deklaracją pracownika, że zgadza się na zaliczenie go do minimum kadrowego na I stopniu.

Na studiach II stopnia jednostka zaliczyła 13 osób, w tym 8 samodzielnych pracowników naukowych i 5 doktorów. Spośród nich jedna osoba ze stopniem doktora nie może zostać zaliczona do minimum, ponieważ nie posiada dorobku naukowego w zakresie dyscyplin, do których odnoszą się efekty kształcenia. W konsekwencji do minimum można zaliczyć 12 osób, w tym 8 samodzielnych pracowników naukowych i 4 doktorów, co pod względem ilościowym odpowiada wymogom Rozporządzenia. Wśród nich 10 osób reprezentuje obszar nauk humanistycznych, dziedzinę nauk humanistycznych i dyscypliny, do których odnoszą się efekty kształcenia. Jedna osoba reprezentuje obszar nauk społecznych, dziedzinę nauk społecznych, dyscyplinę: socjologia oraz jedna osoba reprezentuje obszar nauk przyrodniczych, dziedzinę nauk biologicznych i dyscyplinę biologia, do której odnoszą się efekty kształcenia. Oceniany kierunek został do trzech obszarów, z których każdy jest pokryty przez pracownika posiadającego dorobek w zakresie dyscyplin, do których odnoszą się wskazane w Uchwale Senatu Uczelni. ZO PKA stwierdza zatem, że Jednostka spełnia wymogi minimum kadrowego na studiach II stopnia.

Odrębny problem w zakresie minimum kadrowego stanowi przypisanie w raporcie samoceny części kierunkowych efektów kształcenia do innych, nie określonych z nazwy obszarów nauk. Zgodnie z wymogami Rozporządzenia każdy z tych innych obszarów powinien być reprezentowany w minimum kadrowym w zakresie dziedziny i dyscypliny wiedzy, do której odnoszą się efekty kształcenia. Tego jednak Jednostka nie określiła, nie ma więc możliwości spełniania wymogów Rozporządzenia. Jeśli jednak zostaną uporządkowane zapisy dotyczące przypisania efektów kierunkowych do obszarów wskazanych w Uchwale nr 483 Senatu UW, problem pokrycia obszarów „z pogranicza” i „innych” zostanie rozwiązany.

Poza nauczycielami akademickimi zgłoszonymi do minimum kadrowego w bieżącym roku akademickim zajęcia na ocenianym kierunku prowadzi 30 profesorów, 17 doktorów habilitowanych i 44 doktorów oraz kilkoro doktorantów. [Przy czym doktoranci mogą prowadzić zajęcia tylko nieobowiązkowe oraz o ile ich autorskie projekty zyskają akceptację komisji, w skład której wchodzi: dyrektor, wicedyrektor, kierownik dziekanatu, pełnomocnik oraz przedstawiciele Samorządu, jeśli występuje zgodność proponowanych przez doktorantów autorskich zajęć

z prowadzonymi przez nich badaniami i potrzebami kierunku. Po analizie tematyki zajęć prowadzonych przez doktorantów, ZO PKA nie zgłasza tu zastrzeżeń].

Kadra dydaktyczna ocenianego kierunku posiada znaczący dorobek naukowy. Wydział Artes Liberales posiada kategorię A. Pracownicy Wydziału Artes Liberales w latach 2012-2016 opublikowali 152 książki (monografie autorskie, tomy zbiorowe oraz edycje źródeł) i ponad 800 artykułów naukowych.

Kadra Wydziału uzyskała w latach 2012-16 51 grantów badawczych – międzynarodowych i krajowych. W realizacji niektórych grantów biorą udział także studenci.

Zdaniem ZO PKA bogata różnorodność, szeroki zakres i właściwa specyfika dorobku naukowego kadry dydaktycznej ocenianego kierunku odpowiada trans-dyscyplinarnemu charakterowi kształcenia na ocenianym kierunku. W Jednostce są zatrudnieni pracownicy naukowo-dydaktyczni reprezentujący dyscypliny z obszaru nauk humanistycznych, społecznych i przyrodniczych oraz ścisłych. O ile w strukturze tematycznej ostatnio pozyskanych grantów dominuje kulturoznawstwo, literaturoznawstwo i językoznawstwo, to znaczące publikacje, którymi mogą się pochwalić wykładowcy kierunku *artes liberales* obejmują także historię, historię sztuki, filozofię, socjologię, etnologię i antropologię, biologię, ekologię i chemię.

Jeśli chodzi o kompetencje dydaktyczne, ZO PKA stwierdza z uznaniem, że są one wysokie. Większość zajęć dydaktycznych prowadzona jest w formie konwersatoriów, ćwiczeń i warsztatów, tj. w formach, które aktywizują studentów i angażują ich do samodzielnego współuczestnictwa w procesie dydaktycznym a nawet rozpoczynania własnych badań naukowych. Na szczególną uwagę i pozytywną ocenę zasługuje praktyka prowadzenia części zajęć w „zespołach dydaktycznych”, liczących od dwóch do kilkunastu osób. Pozwala to na realizację kluczowego dla ocenianego kierunku trans-dyscyplinarnego charakteru procesu kształcenia. Przeprowadzone hospitacje zajęć dydaktycznych – w tym prowadzonych przez wspomniane „zespoły dydaktyczne” pozwalają stwierdzić, że zajęcia prowadzone są w sposób umiejętny, a współpraca w w/w zespołach przebiega dobrze. Także odbyte spotkanie z całą kadrami dydaktyczną ocenianego kierunku pozwala stwierdzić, że wśród pracowników naukowo-dydaktycznych panuje dobra atmosfera i wzajemne zrozumienie.

4.2.

W bieżącym roku akademickim na ocenianym kierunku oferowanych jest 127 modułów zajęć (większość jako kursy do wyboru). Po dokonaniu analizy dorobku naukowego i kompetencji dydaktycznych posiadanych przez nauczycieli akademickich prowadzących w/w moduły ZO PKA stwierdza, że przydział zajęć odpowiada dorobkowi i kompetencjom w zakresie dyscyplin, w ramach których są realizowane przydzielone poszczególnym pracownikom zajęcia dydaktyczne prowadzące do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

4.3.

O rozwoju kadry dydaktycznej świadczy fakt, że w ostatnich 4 latach tytuł profesora uzyskało sześciu nauczycieli akademickich nauczających w Kolegium, zaś cztery – stopień doktora habilitowanego. Obecna struktura wiekowa kadry – w której znajdują się zarówno zasłużeni uczeni zbliżający się do końca swojej kariery naukowej, jak i liczne grono młodszych badaczy, pozwala na ocenę, że przyszłość kierunku jest od tej strony zabezpieczona.

Oceniana Jednostka wspiera naukowy rozwój kadry dydaktycznej, zarówno w sposób nieformalny, stwarzając bardzo dobrą atmosferę sprzyjającą podejmowaniu własnych badań naukowych, jak i w sposób bardziej sformalizowany, wspierając wysiłki w pozyskiwaniu grantów badawczych i stwarzając doskonale warunki do realizacji (licznych) pozyskanych grantów.

Wydział dba także o rozwój kompetencji dydaktycznych swoich wykładowców. W ostatnich trzech latach odbyło się kilka warsztatów szkoleniowych i dyskusyjnych (przeprowadzonych w ramach projektu "Strategia wprowadzania i oceny międzyobszarowych studiów i badań w

uczelnian w kontekście reform szkolnictwa w Polsce") poświęconych doskonaleniu umiejętności dydaktycznych niezbędnych do prowadzenia tak interdyscyplinarnego kierunku studiów. Oprócz tego dwa razy w każdym roku akademickim mają miejsce spotkania kadry naukowo-dydaktycznej poświęcone aktualnym problemom nauczania. Prowadzi je kierownik Wydziałowego Zespołu ds. Jakości kształcenia na Wydziale Artes Liberales.

Ocena kompetencji kadry dokonywana jest w sposób wieloaspektowy. Ocena kompetencji naukowych – na podstawie oceny dorobku naukowego. Ocena kompetencji dydaktycznych – wielotorowo. Oprócz uwzględnienia ocen z hospitacji i ankiet studenckich, istotną rolę pełni ocena współprowadzących dane zajęcia – co przy znacznym procencie zajęć prowadzonych w zespołach dydaktycznych (praktycznie wszyscy nauczyciele akademicy zatrudnieni w Jednostce są członkami jakiegoś zespołu dydaktycznego) – stanowi cenne źródło informacji nt. kompetencji dydaktycznych danego pracownika. W ocenie brane są także pod uwagę opinie wyrażane przez interesariuszy zewnętrznych, którzy obecnie tworzą tzw. *Concilium* kierunku.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Ocena zadowalająca uzasadniona jest nade wszystko formalnym niespełnieniem wymogu minimum kadrowego na pierwszym stopniu kształcenia na ocenianym kierunku, ze względu na brak pracownika z dorobkiem z obszaru nauk przyrodniczych w zakresie dyscypliny: biologia, co wynika z uchwały nr 483 Senatu UW. ZO PKA ma jednak świadomość, potwierdzoną podczas wizyty w Jednostce, że zatrudniona na Wydziale Artes Liberales UW kadra naukowo-dydaktyczna stanowi grupę wybitnych nauczycieli wyróżniających się w środowisku akademickim i aktywnie zaangażowanych w przekazywanie efektów uczenia. Można to uzasadnić następującymi racjami. Po pierwsze, znaczącym dorobkiem naukowym kadry dydaktycznej i intensywnymi badaniami prowadzonymi w ocenianej Jednostce, które – co należy zauważyć – wiążą się z tematyką prowadzonych na ocenianym kierunku zajęć. Po drugie, docenić należy, że kadra naukowo-dydaktyczna ocenianego kierunku tworzy wyjątkowy w polskich (a może i światowych) warunkach szeroko interdyscyplinarny i międzynarodowy, a dobrze współpracujący zespół. Po trzecie, w zespole tym trwa cały czas namysł nad udoskonalaniem sposobu prowadzenia (czy lepiej: współprowadzenia) trans-dyscyplinarnego kierunku studiów.

Dobre praktyki

Tworzenie „zespołów dydaktycznych”, często o charakterze inter- i trans-dyscyplinarnym, prowadzących wspólnie dany moduł zajęć.

Organizowanie konferencji szkoleniowych służących doskonaleniu kompetencji dydaktycznych kadry prowadzącej zajęcia.

Zalecenia

Stworzyć system procedur zapewniających w pełni właściwą obsadę zajęć dydaktycznych pod względem zgodności ich problematyki z dorobkiem naukowym wyznaczonych do ich prowadzenia nauczycieli akademickich

Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5

Koncepcja kształcenia na kierunku *artes liberales* została ukształtowana w ramach współpracy z amerykańskimi ośrodkami naukowymi, zwłaszcza University of Chicago i Swarthmore College. Wśród interesariuszy zewnętrznych konsultujących koncepcję kształcenia na kierunku *artes liberales* byli pracownicy kilku amerykańskich uczelni. Współpraca trwa nadal i wyraża się w postaci podpisania 10.12.2016 między Uniwersytetem Warszawskim a Columbia Univer-

sity (Nowy Jork) umowy Memorandum of Understanding (MoU), w której najlepszy obecnie w USA uniwersytet wyraził gotowość przyjęcia programowej współodpowiedzialności za dalszy rozwój Kolegium i kierunku *artes liberales*. Ponadto została nawiązana współpraca w zakresie programowym z Uniwersytetem w Monachium i Uniwersytetem w Bolonii o utworzeniu konsorcjum „Przeszłość dla przyszłości”. Ze strony Jednostki za tę współpracę odpowiadają: Kolegium Artes Liberales i Ośrodek Badań nad Tradycją Antyczną. W prowadzonym przez Wydział międzynarodowym programie doktoranckim „Searching Identity: Global Challenges, Local Traditions” studiują doktoranci z Ukrainy i Federacji Rosyjskiej. Przy Wydziale funkcjonuje Polsko-Syberyjska Grupa Robocza inicjująca przedsięwzięcia o charakterze naukowym i społecznym.

W ramach uczelni istnieje współpraca z innymi wydziałami UW koordynowana przez Kolegium Międzyobszarowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych i Społecznych (MISH) oraz Kolegium Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Matematyczno-Przyrodniczych (MISMaP). W ramach współpracy istnieje wymiana kadry dydaktycznej oraz dostęp studentów kierunku *artes liberales* do programów realizowanych w innych jednostkach. Nawiązano współpracę z Wydziałem Matematyki, Informatyki i Mechaniki umożliwiające tworzenie wspólnych zespołów badawczych studentów z Kolegium Artes Liberales i Wydziału Matematyki.

Istnieje owocna współpraca z instytutami Państwowej Akademii Nauk, a zwłaszcza z Instytutem Filozofii i Socjologii oraz Instytutem Badań Literackich, w ramach której jest możliwy udział kadry tych jednostek we wspólnych zajęciach, warsztatach i seminariach. Dzięki porozumieniu z Centrum Studiów Zaawansowanych Politechniki Warszawskiej, kadra Kolegium Artes Liberales prowadzi specjalistyczne moduły zajęć na Politechnice Warszawskiej, natomiast Centrum organizuje serię zajęć dla studentów Kolegium Artes Liberales. Współpraca z Warszawskim Uniwersytetem Medycznym dotyczy kształcenia na pograniczu nauk medycznych i humanistycznych i owocuje wspólnymi publikacjami.

Od 2015 roku odbywały się nieformalne spotkania z przedstawicielami rynku pracy związane z doskonaleniem koncepcji kształcenia. Grono interesariuszy zewnętrznych z zakresu instytucji gospodarczych od grudnia 2016 roku jest skupione w powołanym specjalnej instytucji nazywanej *Consilium* stanowiącej stałe ciało doradcze złożone z ekspertów i pracodawców. W skład *Consilium* wchodzi: Dyrektor Generali Polska - zarządzanie zasobami ludzkimi, przedstawiciel Spencer Stuart Polska - rekrutacja menedżerów, Dyrektor zarządzający Funkcji Wsparcia dla Biznesu SKANSKA w Polsce, przedstawiciel przedsiębiorstwa: Rudzińska Serwińska Consulting - rekrutacja menedżerów, Prezes Zarządu Attende SA, były wiceprezes wykonawczy Zarządu Grupy SKANSKA w Sztokholmie, Prezes Zarządu Work Service S.A., przewodniczący Komitetu Dialogu Społecznego Krajowej Izby Gospodarczej. *Consilium* jest w okresie początkowym swej działalności i na obecnym etapie poza ogólnymi konsultacjami w sprawie kierunku *artes liberales*, trudno jest wskazać konkretne elementy skutkujące wpływem na efekty kształcenia na kierunku.

Istnieje rozbudowana współpraca z instytucjami kulturalnymi. Wśród instytucji blisko współpracujących należy wymienić: Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice”, Teatr Polski im. A. Szyfmana, Ośrodek Tańca Współczesnego, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, Muzeum Narodowe, Galeria Sztuki Nowoczesnej, Muzeum Woli, Muzeum Historii Warszawy. Studenci kierunku odbywają część zajęć w wymienionych instytucjach. Są one naturalnym zapleczem dla seminarium głównego specjalności „Dzieło Sztuki w Kulturze” na II stopniu studiów *artes liberales*, a także dla Indywidualnych Szkoleń Artystycznych obowiązujących studentów tego kierunku. Pracownicy i studencki Jednostki prowadzą wspólne projekty kulturalne i składają projekty badawcze. Przykładem tego działania jest spektakl wystawiony w Teatrze Polskim w języku wilamowskim, którego rewitalizacją zajmuje się Pracownia „Spotkań Starego i Nowego Świata. Jednostka organizuje zamiejscowe warsztaty w ramach programu

„Na styku natury i kultury”, współpraca z Ośrodkiem Praktyk Teatralnych „Gardzienice” w ramach corocznych wyjazdów integracyjnych studentów i kadry.

Dzięki współpracy z instytucjami pozaakademickimi (teatry, instytucje kultury, muzea, galerie sztuki, itp.) studenci mają możliwość zapoznania się z potencjalnymi miejscami pracy i pracodawcami.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Jednostka podejmuje współpracę z instytucjami naukowymi zagranicznymi i krajowymi w ramach przygotowania koncepcji kształcenia. Wyróżniającym elementem tej współpracy jest podpisanie porozumienia z Columbia University w sprawie prac nad programem studiów.

Zostały nawiązane umowy ze szkołami wyższymi w Moskwie i Kolonii w kwestii uruchomienia międzynarodowej specjalności na II stopniu studiów „Między Wschodem a Zachodem – historia kultury i myśli”. Na mocy decyzji MNiSW oraz władz UW Wydział „Artes Liberales” został zaangażowany w proces tworzenia na Uniwersytecie w Cambridge centrum kultury i języka polskiego.

Współpraca z uczelniami i instytucjami otoczenia społeczno-biznesowego przekłada się na doskonalenie koncepcji kształcenia.

Cennym krokiem w dobrym kierunku jest powołanie instytucji *Consilium*, której zintensyfikowanie działania wpłynie na koncepcję kierunku i weryfikowanie efektów kształcenia.

Istniejąca współpraca owocuje podejmowaniem nowych inicjatyw w zakresie powstawania nowych kierunków oraz umożliwiania studentom wyjazdów stażowych i podejmowania wspólnych przedsięwzięć naukowych.

Studenci Jednostki uczestniczą w kursach doskonalących w instytucjach muzealnych i teatralnych oraz w warsztatach naukowo-artystycznych. Powstały też zespoły badawcze studentów Artes Liberales i innych jednostek.

Przykładem praktycznego zastosowania badań nad językiem wilamowskim jest zorganizowanie spektaklu wystawionego w Teatrze Polskim.

Cały szereg zajęć, zwłaszcza z seminarium głównego specjalności „Dzieło Sztuki w Kulturze” na II stopniu studiów *artes liberales*, oraz Indywidualnych Szkoleń Artystycznych obowiązujących studentów tego kierunku, jest realizowana w instytucjach współpracujących z Jednostką.

Dobre praktyki

Umowy partnerskie z najwybitniejszymi uczelniami amerykańskimi w zakresie programowej odpowiedzialności za koncepcję kształcenia.

Prowadzenie zajęć seminaryjnych w instytucjach kultury współpracujących z Jednostką.

Zalecenia

Precyzyjne określenie wpływu *Consilium* na doskonalenie procesu kształcenia i weryfikowanie efektów kształcenia.

Kryterium 6. Umiejdzynarodowienie procesu kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6

Umiejdzynarodowienie procesu kształcenia na kierunku *artes liberales* ma swoje źródło w fakcie, że sama koncepcja Kolegium Artes Liberales, które przekształcone zostało w Wydział Artes Liberales jako organizacyjną podstawę ocenianego kierunku została opracowana w czasie dwuletnich konsultacji krajowych i międzynarodowych, z udziałem przedstawicieli akademickich instytucji amerykańskich (University of Chicago, Swarthmore College) i władz UW. Konferencja podsumowująca pierwszy etap debaty odbyła się w dniach 11-12.12.2006 r. („A Liberal Arts College within a Large State Research University”) z udziałem przedstawicieli Bates

College, Association of American Colleges and Universities oraz władz rektorskich UW. Jak wynika z informacji zebranych przez ZO PKA podczas wizytacji, bezpośrednią inspiracją idei kierunku *artes liberales* były analogiczne studia rozwijane na wiodących uniwersytetach amerykańskich – a konsultacje z amerykańskimi partnerami służyły sformułowaniu podobnej koncepcji kształcenia dostosowanej do polskich (czy szerzej: europejskich) uwarunkowań kulturowych. Międzynarodowy charakter ma także ciągły namysł nad udoskonalaniem koncepcji kształcenia, czego wyrazem jest podpisanie 10.12.2016 umowy memorandum między UW a nowojorskim Columbia University, w której to umowie wspomniany czołowy uniwersytet amerykański wyraził gotowość przyjęcia programowej współodpowiedzialności za dalszy rozwój kierunku *artes liberales*.

Międzynarodowy charakter źródeł koncepcji kształcenia ma bezpośrednie przełożenie na stopień umiędzynarodowienia procesu kształcenia. W kadrze dydaktycznej znajduje się sześciu wykładowców, którzy pracują także w instytucjach akademickich za granicą, a jeden z tych wykładowców pełni funkcję moderatora doskonalenia procesu dydaktycznego. Wykłady w języku angielskim obejmują 20% oferty zajęć do wyboru. Ponadto studenci mają możliwość korzystania z wielu międzynarodowych warsztatów i sesji organizowanych w Kolegium Artes Liberales (w roku 2016 miało miejsce 29 takich wydarzeń)

Umiędzynarodowiony charakter procesu kształcenia na ocenianym kierunku zwiększy się jeszcze w najbliższych latach za sprawą rozwoju dwóch projektów ustanowionych przez już podpisane umowy z zagranicznymi instytucjami akademickimi. Pierwszym jest umowa o wprowadzeniu „Double degree programme”, podpisana z Uniwersytetem w Kolonii oraz Wyższą Szkołą Ekonomii w Moskwie, w ramach którego studenci ocenianego kierunku przez co najmniej I semestr studiować będą w którejś z w/w instytucji. W drugi projekt zaangażowane są wraz z ocenianą Jednostką: Uniwersytet Ludwika Maksymiliana w Monachium oraz Uniwersytet w Bolonii – ten projekt (zatytułowany: „Past for the Present”) obejmuje m.in. badania oraz kursy i warsztaty dotyczące recepcji Antyku w kulturze współczesnej.

Proces nauczania języka angielskiego na ocenianym kierunku nie ma charakteru sformalizowanego: na wniosek Zarządu Samorządu Studentów Wydziału Artes Liberales zrezygnowano z obowiązkowych lektoratów wpisywanych do programu nauczania. Studenci są jednak zobligowani do zdania obowiązkowego egzaminu na poziomie B2. Jednostka nie podała informacji o uzyskiwaniu znajomości języka obcego na II stopniu kształcenia na poziomie B2+, co nie znaczy, że absolwenci nie uzyskują takiej znajomości, o czym może świadczyć uczestniczenie przez nich w zajęciach prowadzonych w języku angielskim oraz wyjazdy na staże naukowe w ramach różnych programów. Mają również możliwość uczenia się (na różnym poziomie) innych języków na otwartych zajęciach językowych – z włoskiego, hiszpańskiego, francuskiego, nowogreckiego, nahuatl, łaciny i greki starożytnej – prowadzonych w ramach Wydziału Artes Liberales, wpisanych do programu kierunku „Kulturoznawstwo – Cywilizacja Śródziemnomorska”. Zajęcia te mają charakter nie tylko językowy, ale i kulturoznawczy, co umożliwia studentom nie tylko kształtowanie kompetencji strictly językowych, ale też poznawanie innych kultur. Studenci doskonalą znajomość języków obcych uczestnicząc w zajęciach obcojęzycznych (głównie angielskim), oferowanych przez wykładowców polskich i zagranicznych. W opinii studentów możliwość wyboru przedmiotów w językach obcych pozytywnie wpływa na jakość ich kształcenia. Studenci biorą też udział w wielu konferencjach i warsztatach prowadzonych w obcych językach.

Przeprowadzone przez ZO PKA hospitacje zajęć, które obejmowały też kilka kursów prowadzonych w języku angielskim – i to w formie konwersatoryjnej – pozwalają stwierdzić, że studenci ocenianego kierunku posługują się językiem angielskim w stopniu pozwalającym na czynny udział w takich zajęciach.

Jeśli chodzi o mobilność międzynarodową wykładowców i studentów to Wydział Artes Liberales ma podpisane umowy w ramach programu Erasmus + z 17 uczelniami. W ostatnich trzech

latach z wyjazdów w ramach tego programu skorzystało łącznie 10 studentów oraz 8 pracowników. Osób przyjeżdżających z zagranicy było odpowiednio: 36 i 7. Jeśli chodzi o wyjazdy zagraniczne studentów ocenianego kierunku, z informacji uzyskanych przez ZO PKA podczas wizytacji wynika, że 20 studentek i studentów uczestniczyło poza programem Erasmus + w wyjazdach zagranicznych związanych ze studiami bądź działalnością kulturalną o tematyce pokrewnej treściom kształcenia na ocenianym kierunku (wyjazdy te były finansowane przez takie instytucje jak: Instytut Adama Mickiewicza, Muzeum Żydów Polskich „Polin” i Instytut Kultury Polskiej w Tel Awiwie, Fundację Wspierania Edukacji Liberalnej w Petersburgu, Fundację Dziedzictwa Kulturowego, albo przez sam Wydział Artes Liberales w ramach projektu ENGHUM). Praktycznie większość studentów kierunku realizuje wyjazdy na staże zagraniczne w trakcie procesu kształcenia.

Jednostka zapewnia warunki do umiędzynarodowienia procesu kształcenia. Oceniany kierunek studiów jest wyjątkowy w skali kraju, dlatego też dla studentów niezwykle istotne jest czerpanie z zagranicznych wzorców oraz wymiana doświadczeń z rówieśnikami z innych krajów. Jednostka współpracuje z instytucjami akademickimi z USA, co w opinii studentów, sprawia, że zarówno proces kształcenia, jak i plany rozwoju kierunku sprzyjają umiędzynarodowieniu.

Z perspektywy studentów możliwości udziału w programach międzynarodowych są atrakcyjne. Studenci mogą skorzystać z oferty wyjazdu z jednostkami z którymi Wydział podpisał umowy bilateralne oraz w ramach programu ERASMUS + (uczelnia z Hiszpanii, Cypru, Grecji, Włoch, Francji, Niemczech, Portugalii). Warto podkreślić iż znacznie więcej studentów przyjeżdża do Jednostki niż wyjeżdża, co wynika w opinii studentów z unikatowego charakteru studiów. Jednostka kompleksowo informuje o możliwości wzięcia udziału w programach wymiany międzynarodowej. Istotny wpływ na zachęcanie do aktywności w zakresie umiędzynarodowienia mają wizyty i wykłady profesorów z zagranicznych ośrodków naukowych, wykładających w języku angielskim.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Ocena wyróżniająca uzasadniona jest z kilku względów. Po pierwsze, sama koncepcja kształcenia powstała i jest dalej rozwijana w ścisłej współpracy z zagranicznymi ośrodkami akademickimi. Po drugie, stopień umiędzynarodowienia procesu kształcenia mierzony liczbą kursów prowadzonych w języku angielskim i to w dużej mierze przez wykładowców z zagranicy, zatrudnionych na Wydziale Artes Liberales i współtworzących jego środowisko akademickie jest wyjątkowy w polskich realiach akademickich. Po trzecie, poziom mobilności zagranicznej studentów znacznie przewyższa typową sytuację w innych ośrodkach akademickich w Polsce.

Dobre praktyki

Sformalizowana współpraca w opracowywaniu koncepcji kształcenia z zagranicznymi instytucjami akademickimi.

Wprowadzenie znacznej liczby modułów prowadzonych w języku angielskim, przewyższającej liczbę zajęć tego typu na studiach niefilologicznych.

Wspieranie studentów w pozyskiwaniu środków na wyjazdy zagraniczne z rozmaitych źródeł (także poza programem Erasmus +).

Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia

7.1. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa

7.2. Zasoby biblioteczne, informacyjne oraz edukacyjne

7.3. Rozwój i doskonalenie infrastruktury

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7

7.1.

Zajęcia dla studentów kierunku *artes liberales* odbywają się w zdecydowanej większości w salach dydaktycznych w siedzibie Kolegium Artes Liberales przy ul. Dobrej 72. W budynku tym znajduje się 8 sal dydaktycznych wyposażonych w komputery stacjonarne i sprzęt do prezentacji multimedialnych, nagłośnienie, Internet bezprzewodowy i przewodowy, a także aparaturę do odbywania wideo-konferencji (za pomocą programów Skype i Adobe Connect) – co pozwala na prowadzenie zajęć na odległość przez wykładowców na stałe mieszkających poza granicami Polski i przyjeżdżających do Warszawy tylko okresowo. Sale te mieszczą od 12 do 120 osób (sala konferencyjna) – co jest wielkością dostosowaną do liczby przyjmowanych studentów i pozwala na właściwą organizację zajęć dydaktycznych. Niewielka część zajęć prowadzona jest w salach dydaktycznych w głównej siedzibie Wydziału Artes Liberales przy ul. Nowy Świat 69. Także te sale posiadają pełne wyposażenie.

W dydaktyce wykorzystywana jest także platforma edukacyjna Moodle, wspierająca zajęcia prowadzone na odległość. Sprawnie działający system USOS pozwala na bezproblemowy przepływ informacji.

Oprócz tego w siedzibie Kolegium studenci mają do dyspozycji wspólną salę (open space) przystosowaną do pracy (wyposażoną m.in. w komputery) oraz funkcjonalną, wygodną i dostępną dla studentów, w pełni wyposażoną kuchnię.

Oba budynki są dostępne dla studentów niepełnosprawnych. Znajdują się w nim windy pozwalające na wjazd na każdą kondygnację, brak jest progów i barier komunikacyjnych. Studenci z niepełnosprawnością mogą liczyć na pomoc z uzyskiwaniu materiałów dydaktycznych i korzystaniu z technologii informacyjno-komunikacyjnej. Z perspektywy studentów istnieje pełna możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia w oparciu o infrastrukturę dydaktyczną i naukową, którą dysponuje Jednostka.

7.2.

Jeśli chodzi o zasoby biblioteczne, to studenci kierunku *artes liberales* mają pełny dostęp do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego – tj. do jednej z najlepszych bibliotek naukowych w Polsce. Dodatkowo Wydział Artes Liberales posiada własną bibliotekę (przy ul. Nowy Świat 69), dysponującą sprofilowanym zbiorem książek i dokumentów, zawierających wyniki badań interdyscyplinarnych, ze szczególnym uwzględnieniem prac z pogranicza nauk humanistycznych i przyrodniczych. Jednostka zapewnia zbiory biblioteczne dostosowane do zakresu tematycznego kierunku, które umożliwiają realizację procesu kształcenia na ocenianym kierunku, w tym w szczególności osiągnięcie przez studentów przygotowania do prowadzenia badań. Liczba pozycji dostępnych dla studentów jest dostosowana do liczby osób korzystających. Zbiory biblioteki wydziałowej obejmują ponad 10.300 woluminów, 15 zbiorów specjalnych, unikatowe bazy danych, kolekcje dokumentów. Biblioteka ta jest w pełni dostępna dla studentów ocenianego kierunku. Zasoby są aktualne, mają również zasięg międzynarodowy, co jest istotne dla studentów ze względu na specyfikę ich studiów. Studenci mają dostęp do lektur obowiązkowych, związanych z ich programem studiów, a także tych zalecanych w sylabusach. Biblioteka dysponuje materiałami w formie papierowej, takimi jak książki i czasopisma, ale również licznymi pozycjami w formie elektronicznej, co jest dla studentów istotnym udogodnieniem. Biblioteka została dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

7.3.

Zgodnie z informacjami pozyskanymi w trakcie wizytacji, baza dydaktyczna oraz system biblioteczno-informacyjny monitorowane są na bieżąco; zasoby biblioteczne uzupełniane są wedle potrzeb nie tylko kadry nauczającej, ale i studentów, przygotowujących swoje prace dyplomowe. Zasoby najnowszej literatury wskazują, że proces ten funkcjonuje dobrze. O stałe uzupełnianie i modernizację wyposażenia informatycznego Kolegium dba Pracownia Informa-

tyczna Wydziału. Jeśli chodzi o rozwój infrastruktury dydaktycznej – nie wymaga ona już znaczącego rozwoju, tym niemniej w najbliższym czasie (prawdopodobnie w następnym roku akademickim) powiększy się liczba pomieszczeń dydaktycznych (o dwie sale dydaktyczne) i administracyjnych przeznaczonych dla ocenianego kierunku w budynku przy ul. Dobrej 72 – o pomieszczenia zajmowane obecnie przez Kolegium Międzyobszarowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych i Społecznych.

Studenci mają możliwość udziału w rozwoju infrastruktury, poprzez proponowanie własnych rozwiązań. Istotną rolę w tym zakresie odgrywa samorząd studencki, pozostający w kontakcie ze studentami.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Ocenę wyróżniającą uzasadniają imponujące zasoby biblioteczne dostępne dla studentów, które dla kierunku studiów o takim charakterze jak *artes liberales* stanowią doskonałą bazę zarówno procesu kształcenia, jak i badań naukowych. Biorąc pod uwagę fakt, że infrastruktura dydaktyczna – zarówno liczba sal, jak i ich wyposażenie – pozwala sprawnie i wygodnie realizować proces dydaktyczny – zarówno zajęcia o charakterze wykładów, jak i (dominujące na ocenianym kierunku) seminaria, konwersatoria, warsztaty i ćwiczenia; umożliwia także prowadzenie zajęć na odległość; a również, że systemy informatyczne pozwalają na sprawny przepływ informacji, należy stwierdzić, że studenci *artes liberales* mają do dyspozycji jedno z najlepszych miejsc do studiowania w Polsce.

Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia

8.1. Skuteczność systemu opieki i wspierania oraz motywowania studentów do osiągnięcia efektów kształcenia

8.2. Rozwój i doskonalenie systemu wspierania oraz motywowania studentów

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8

Podczas spotkania z ZO PKA studenci wizytowanego kierunku wyrazili opinię, iż głównym powodem wyboru studiów *artes liberales* była indywidualizacja procesu kształcenia. Kierunek jest unikatowy w skali kraju, a proces kształcenia pozwala studentom realnie decydować o rozwoju indywidualnej ścieżki edukacyjnej. Unikatowość prowadzonych studiów łączy się z kompleksowym wsparciem ze strony Jednostki, a podawane przykłady działania systemu opieki zasługują na wyróżnienie spośród ogółu. Jednostka doskonale realizuje zadania stanowiące normę opieki nad studentami i wsparcia w procesie uczenia się, wyznaczając przy tym pozytywne standardy, potwierdzane przez studentów podczas rozmowy z ZO PKA.

Nauczyciele akademicki są zawsze dostępni podczas konsultacji, które odbywają się w terminach dostosowanych do planu zajęć studentów. Studenci wizytowanego kierunku regularnie kontaktują się też z nauczycielami akademickimi za pośrednictwem poczty elektronicznej, podkreślając przy tym sprawną komunikację i możliwość uzyskania szybkiej odpowiedzi zwrotnej.

System rozpatrywania próśb i zażaleń w opinii studentów działa bardzo sprawnie. Studenci zgłaszają swoje postulaty poprzez pozostający z nimi w kontakcie Samorząd studencki. Przedstawiciele samorządu potwierdzili otrzymywanie pełnego wsparcia merytorycznego ze strony Jednostki, które także w miarę możliwości obejmuje dotacje finansowe. Studenci zgłaszają się do swoich przedstawicieli najczęściej z indywidualnymi sprawami dydaktycznymi, które są rozwiązywane w oparciu o obowiązujące przepisy, w tym Regulamin Studiów. Mają też możliwość bezpośredniego kontaktu w swoich sprawach z władzami Jednostki. Mała liczba studentów kierunku ułatwia bezpośredni kontakt z władzami Jednostki, a szeroka indywidualizacja w zakresie realizowanych przedmiotów zachęca do częstego konsultowania się osobami wspiera-

jącymi proces kształcenia. Obok indywidualnego systemu tutoring, każdy rocznik studiów ma swojego opiekuna spośród kadry nauczającej. Opiekunowie pomagają studentom w orientowaniu się w zasadach studiowania, wspierają ich w konstruowaniu planu zajęć, a także udzielają porad w sprawach bieżących i pośredniczą w kontaktach z władzami Jednostki. System ten pozwala na sprawne rozwiązywanie spraw oraz umożliwia skuteczną komunikację między studentami a władzami Kolegium. Pracę opiekunów koordynuje Pełnomocnik Dziekana ds. Toku Studiów w Kolegium Artes Liberales.

Samorząd studencki jest skutecznie wspierany przez kadre nauczającą oraz pracowników administracji. Jednostka dofinansowuje inicjowane przez Samorząd projekty dotyczące organizacji życia społeczno-kulturalnego. Jakość i zakres wydarzeń życia kulturalnego na Uczelni jest istotna dla lepszej integracji środowiska akademickiego.

Jednostka dba o skuteczne i odpowiednie do potrzeb zapewnienie materiałów dydaktycznych oraz pomocy naukowych niezbędnych do uzyskania odpowiednich efektów kształcenia. Jakość materiałów dydaktycznych jest oceniana pozytywnie. Nauczyciele akademicki wysyłają materiały na swoje zajęcia za pośrednictwem poczty elektronicznej do wszystkich studentów w nich uczestniczących. Z perspektywy studentów ocenianego kierunku materiały wysyłane drogą elektroniczną są na odpowiednim poziomie, adekwatne do treści omawianej na zajęciach.

Podczas spotkania z ZO PKA licznie zgromadzeni studenci aktywnie wskazywali na mocne strony kierunku studiów. Jednym z celów zakładanych przez Jednostkę jest nacisk na uzyskiwanie przez studentów efektów kształcenia w zakresie kompetencji społecznych, a także doskonalenie umiejętności miękkich. Takie profilowanie kształcenia wynika z zapotrzebowania studentów, wyrażanego przez nich podczas partycypacji w wewnętrznym systemie zapewniania jakości kształcenia. Działania podejmowane przez studentów w oparciu o uzyskiwane przez nich umiejętności miękkie, to m.in. angażowanie się w pracę instytucji artystycznych (produkcja spektakli teatralnych i filmowych), staże w mediach, a także wspieranie działania organizacji pozarządowych, rozwijające aktywność we wzmacnianiu struktur społeczeństwa obywatelskiego.

Jedną z najmocniejszych stron wizytowanego kierunku jest aktywnie wsparcie studentów w kontaktach z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Dzięki współpracy z instytucjami pozaakademickimi (Teatr Polski, instytucje kultury, muzea, galerie sztuki, itp.) studenci mają możliwość zapoznania się z potencjalnymi miejscami pracy i pracodawcami.

Innym aspektem wartym podkreślenia jest stała współpraca z środowiskiem akademickim zarówno ze Stanów Zjednoczonych, Unii Europejskiej, oraz partnerów wschodnich. W opinii studentów internacjonalizacja studiów jest jednym z ich największych atutów kierunku artes liberales.

Ponadto dla studentów wizytowanego kierunku niezwykle istotne jest to, iż większość zajęć ma charakter seminariów, konwersatoriów i warsztatów. Studenci mogą dzięki temu w pełni uczestniczyć w kreowaniu własnego toku studiów i rozwijaniu zainteresowań. Rzeczą wartą wyróżnienia jest to, że nauczyciele akademicki prowadzą zajęcia autorskie lub pozostające w bezpośrednim związku z ich dorobkiem naukowym co sprawia, iż studenci mogą uczyć się metod prowadzenia badań i uczestniczyć w realizowanych projektach badawczych.

Koła naukowe w Jednostce działają aktywnie, biorąc udział w organizacji konferencji, a także uczestnicząc w badaniach naukowych. Studenci otrzymują bardzo dobrą opiekę merytoryczną, a także uzyskują środki materialne do rozwijania swoich zainteresowań.

Mocnym punktem wsparcia studentów w ich działalności naukowej jest organizacja seminariów dyplomowych. Studenci mogą konsultować projekty publikacji oraz podejmowane próby naukowe czy artystyczne, otrzymując pomoc i radę nauczycieli akademickich. Zgodnie z deklaracjami Jednostki, co zostało potwierdzone przez studentów na spotkaniu z ZO PKA, są oni również kierowani z rekomendacjami swoich nauczycieli do innych specjalistów poza Wydziałem Artes Liberales.

Regulamin Studiów przewiduje zasady, według których Jednostka powinna wspierać proces kształcenia studentów z niepełnosprawnościami. W opinii studentów wizytowanego kierunku Jednostka stosuje się do postanowień Regulaminu umożliwiając właściwe ułożenie zajęć, zapewnienie materiałów dydaktycznych i dobór odpowiednich form weryfikacji wiedzy i umiejętności.

Specyfika studiów powoduje iż studentom zapewniana jest możliwość realizacji indywidualnej ścieżki kształcenia. Niewielka liczebność grup ułatwia pracę ze studentami według modelu mistrz-uczeń. Duży nacisk położony jest na pracę indywidualną studenta pod bezpośrednim kierownictwem nauczyciela akademickiego, zwłaszcza przy przygotowywaniu indywidualnych prac etapowych i dyplomowych.

Studenci bardzo pozytywnie oceniają jakość obsługi administracyjnej w sprawach związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną. Pracownicy są przygotowani merytorycznie do pełnienia swoich funkcji. Godziny otwarcia Dziekanatów są dogodne dla studentów. Sprawnie funkcjonuje komunikacja za pośrednictwem poczty elektronicznej z pracownikami administracyjnymi Uczelni.

Kluczowym aspektem w zakresie monitorowania oraz wspierania i doskonalenia systemu opieki oraz kadry kształcącej studentów jest ankietyzacja. Zwrotność ankiet jest ponadprzeciętna w skali kraju. Wynika ona z wielkiego zaangażowania studentów w doskonalenie procesu kształcenia. W Radzie Kolegium Artes Liberales w ramach corocznej oceny rozwoju studiów na wizytowanym kierunku formułuje się sugestie dotyczące możliwych usprawnień i udoskonaleń. Kluczową rolę mają uwagi studenckie, zarówno te przekazywane indywidualnie, jak i przez pozostający w stałym kontakcie z ogółem Samorząd studentów.

Informacje o formach opieki nad studentami są uzyskiwane przez bezpośrednie spotkania z władzami Wydziału, poprzez Samorząd studentów oraz za pośrednictwem Internetu. Zgodnie z sugestiami studentów Jednostka odnowiła swoją stronę internetową, która obecnie jest o wiele bardziej przejrzysta niż poprzednia. Studenci wizytowanego kierunku wyrazili pewność iż mają dostęp do każdej informacji dotyczącej ich procesu kształcenia.

System opieki i wsparcia można określić jako kompleksowy, odnoszący się do wszystkich aspektów istotnych z perspektywy studenta. Jest on również dostępny dla każdego ze studentów. Działalność Jednostki w tym zakresie uwzględnia wszystkie pojawiające się potrzeby.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Jednostka w sposób wyróżniający realizuje wszystkie zadania związane z opieką i wsparciem studentów w procesie kształcenia w odpowiedni sposób. Działania mają charakter kompleksowy, uwzględniają zróżnicowane potrzeby różnych grup studentów. Ważnym aspektem oceny wizytowanego kierunku jest opinia aktualnych studentów wyrażających przekonanie iż dokonali słusznego wyboru studiów. Duże znaczenie dla studentów ma wynikająca ze specyfiki kierunków indywidualizacja pozwalająca na osiągnięcie efektów kształcenia, ale też rozwijanie zainteresowań. Nie bez znaczenia pozostaje również możliwość budowania relacji mistrz – uczeń, co w opinii studentów nie zawsze bywa powszechnym zjawiskiem. Warto również podkreślić, iż studenci pomimo szerokiej możliwości wyboru zajęć i kształtowaniu własnej ścieżki edukacyjnej tworzą wspólnotę, co przejawia się w sprawnie działającym samorządzie studenckim, pozostającym w kontakcie ze wszystkimi studentami. Koła Naukowe organizują spotkania naukowe i podejmują inicjatywy wzmacniające poczucie wspólnoty i uczące działań zespołowych. Szereg działań prowadzonych przez Jednostkę pozwala wyróżnić ją w zakresie opieki nad studentami, oraz udzielanego studentom wieloaspektowego wsparcia.

Dobre praktyki

Szeroki zakres indywidualizacji wyboru zajęć przez studentów.

8. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny

Zalecenie	Charakterystyka działań doskonalących oraz ocena ich skuteczności
Kierunek <i>artes liberales</i> nie był dotychczas oceniany	